

CENTRUM MEDYCZNE
KSZTAŁCENIA
PODYPLOMOWEGO

**Program specjalizacji
w dziedzinie**

**OTORYNOLARYNGOLOGII
DZIECIĘCEJ**

(moduł podstawowy i moduł specjalistyczny)

dla lekarzy nieposiadających odpowiedniej specjalizacji I lub II stopnia
lub tytułu specjalisty w odpowiedniej dziedzinie medycyny

(obowiązuje lekarzy, którzy rozpoczęli szkolenie specjalizacyjne w wyniku
postępowania kwalifikacyjnego - wiosna 2023 r.)

Zatwierdzam
z upoważnienia Ministra Zdrowia
Piotr Bromber
Podsekretarz Stanu
/dokument podpisany elektronicznie/

Warszawa 2023

CENTRUM MEDYCZNE
KSZTAŁCENIA
PODYPLOMOWEGO

**Program modułu podstawowego
w zakresie**

OTORYNOLARYNGOLOGII

Program modułu podstawowego opracował zespół ekspertów

w składzie:

1. Prof. dr hab. Henryk Skarzyński – konsultant krajowy w dziedzinie otorynolaryngologii;
2. Prof. dr hab. Jurek Olszewski – przedstawiciel konsultanta krajowego;
3. Prof. dr hab. Marek Rogowski – przedstawiciel konsultanta krajowego;
4. Prof. dr hab. Paweł Strępek – przedstawiciel konsultanta krajowego;
5. Prof. dr hab. Wojciech Golusiński – przedstawiciel konsultanta krajowego;
6. Dr hab. Tomasz Zatoński – przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Otorynolaryngologów Chirurgów Głowy i Szyi;
7. Dr hab. Wojciech Kaźmierczak, prof. UMK – przedstawiciel Towarzystwa Otolaryngologów, Foniatorów i Audiologów Polskich;
8. Prof. dr hab. Jarosław Markowski – przedstawiciel Naczelnej Rady Lekarskiej;
9. Prof. dr hab. Artur Niedzielski – przedstawiciel Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego;
10. Lek. med. Damian Rębacz - przedstawiciel Naczelnej Rady Lekarskiej odbywający szkolenie specjalizacyjne.

I.CELE SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

1. Cele edukacyjne

Lekarz w czasie modułu podstawowego w zakresie otorynolaryngologii powinien opanować przede wszystkim metodykę badania otolaryngologicznego, poznać fizjologię i patologię chorób w tym obszarze medycyny, tj. jamy ustnej, gardła, krtani, nosa i zatok obocznych, szyi, twarzoczaszki, ucha oraz narządu głosu, mowy, słuchu i równowagi, a także powinien opanować badania diagnostyczne oraz leczenie zachowawcze w zakresie określonym w niniejszym programie.

Uzyskany poziom wiedzy powinien stanowić podstawę do opanowania znacznie poszerzonych umiejętności w zakresie diagnostyki i terapii oraz leczenia operacyjnego w ramach modułu specjalistycznego w zakresie otorynolaryngologii oraz otorynolaryngologii dziecięcej.

2. Uzyskane kompetencje zawodowe

Lekarz po zakończeniu modułu podstawowego w zakresie otorynolaryngologii nabeździe wiedzę i umiejętności umożliwiające zgodnie ze współczesną wiedzą rozpoznawanie i leczenie zachowawcze (pod nadzorem leczenie operacyjne) oraz podejmowanie i propagowanie działań profilaktycznych chorób ucha, nosa i zatok przynosowych, jamy ustnej, gardła, krtani, tchawicy oraz diagnostykę i leczenie zaburzeń zmysłu słuchu, równowagi, węchu i smaku, a także promocję zdrowia.

Lekarz po ukończeniu modułu podstawowego jest uprawniony do realizacji programu chirurgicznego pod nadzorem lub samodzielnie, zgodnie z wykazem przewidzianych w programie procedur w czasie dyżurów medycznych oraz do pracy ambulatoryjnej pod nadzorem specjalisty. Ponadto może rozpocząć szkolenie w zakresie wykonywania zabiegów operacyjnych przewidzianych w module specjalistycznym w zakresie otorynolaryngologii.

3. Uzyskane kompetencje społeczne

Lekarz w czasie szkolenia specjalizacyjnego kształtuje i rozwija postawę etyczną oraz doskonali kompetencje społeczne, a w szczególności:

- 1) kierowanie się w swoich działaniach nadrzędną zasadą dobra chorego;
- 2) respektowanie społecznie akceptowanego systemu wartości oraz zasad deontologicznych;
- 3) umiejętność podejmowania decyzji oraz gotowość wzięcia odpowiedzialności za postępowanie swoje i powierzonego sobie zespołu;
- 4) umiejętność właściwej organizacji pracy własnej i harmonijnej współpracy w zespole;
- 5) umiejętność nawiązywania relacji z pacjentem oraz rodziną i opiekunem pacjenta, z poszanowaniem godności osobistej oraz zróżnicowania kulturowego, etnicznego i społecznego;
- 6) znajomość psychologicznych uwarunkowań relacji lekarz — pacjent;
- 7) umiejętność przekazywania informacji o stanie zdrowia, rokowaniach i postępowaniu diagnostyczno-terapeutycznym.

II.WYMAGANA WIEDZA I UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNE

1. Chirurgia

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu modułu podstawowego w zakresie otorynolaryngologii wykaże się przedstawioną poniżej wiedzą:

- 1) patofizjologia gojenia i leczenia ran czystych i zakażonych;
- 2) zasady leczenia wstrząsu urazowego i krwotocznego;
- 3) zasady ratownictwa, reanimacji i resuscytacji;
- 4) interpretacja badań laboratoryjnych w stanach nagłych;
- 5) zasady znieczulenia miejscowego i ogólnego;
- 6) podstawy endoskopii diagnostycznej i interwencyjnej;
- 7) podstawy technik mikrochirurgii i transplantacji;
- 8) diagnostyka i leczenie choroby zakrzepowo-zatorowej i zatorów tętniczych;
- 9) zasady leczenia interdyscyplinarnego (neuroradiologia, radiologia interwencyjna, radio- i chemioterapia);
- 10) podstawy nowoczesnej chirurgii umożliwiające wstępne rozpoznanie najczęściej występujących chorób wymagających leczenia chirurgicznego;
- 11) rozpoznanie chorób w stanach nagłych (diagnostyka laboratoryjna, RTG, USG);
- 12) przeprowadzenie diagnostyki i przygotowania przedoperacyjnego w stanach nagłych, w zakresie schorzeń/urazów głowy.

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu modułu podstawowego w zakresie otorynolaryngologii wykaże się umiejętnością:

- 1) samodzielnego zebrania wywiadu oraz przeprowadzenia badania głowy, klatki piersiowej, brzucha, kończyn;
- 2) udzielania pierwszej pomocy, przeprowadzania zabiegów resuscytacyjnych;
- 3) samodzielnego wykonania zabiegów z zakresu tzw. „małej chirurgii”: kontrola, wycięcie i zszywanie rany, usunięcie ciała obcego z tkanek miękkich, nacięcie ropnia.

2. Otorynolaryngologia

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu modułu podstawowego w zakresie otorynolaryngologii wykaże się wiedzą i umiejętnościami praktycznymi obejmującymi:

- 1) medycynę wypadkową i resuscytację;

- 2) kontrolę i leczenie zakażeń;
- 3) podstawy farmakologii klinicznej i farmakoeconomiki;
- 4) zasady przetaczania krwi i płynów krwiozastępczych;
- 5) wiedzę w zakresie hemostazy;
- 6) podstawy onkologii;
- 7) podstawy genetyki klinicznej;
- 8) ogólne zasady postępowania chirurgicznego;
- 9) podstawy chirurgii plastycznej i rekonstrukcyjnej;
- 10) podstawy medycyny paliatywnej;
- 11) podstawy immunologii;
- 12) zasady żywienia doustnego i pozajelitowego;
- 13) zasady kontroli jakości opieki medycznej;
- 14) orzecznictwo lekarskie;
- 15) zasady profilaktyki i promocji zdrowia;
- 16) organizację systemu ochrony zdrowia w Polsce;
- 17) podstawowe procedury laboratoryjne: zasady pobierania próbek z płynów ustrojowych i wydaliny;
- 18) rozpoznawanie rodzajów bólu, oceny klinicznej (w tym ilościowa i jakościowa) oraz wiedzę na temat aktualnych zasad leczenia bólu wg WHO;
- 19) podstawowe badania laboratoryjne: wskazania, prawidłowe pobieranie materiału do badań, przetrzymywanie/przechowywanie przesłanych próbek pobranego materiału oraz interpretacja wyników badań;
- 20) testy serologiczne i zasady ich przeprowadzania;
- 21) wskazania i podstawowe metody diagnostyki mikrobiologicznej;
- 22) wskazania i podstawowe metody diagnostyki mikologicznej;
- 23) wskazanie do oznaczania antybiogramu i zasady racjonalnej antybiotykoterapii oraz przeciwdziałania zakażeniom szpitalnym;
- 24) analiza markerów nowotworowych;
- 25) podstawy teoretyczne oceny testów alergologicznych;
- 26) podstawy laboratoryjnej oceny hemostazy.

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu modułu podstawowego w zakresie otorynolaryngologii wykaze się umiejętnościami praktycznymi w zakresie:

- 1) biegłej znajomości teoretycznej i doświadczenia klinicznego oraz umiejętności praktycznych w odniesieniu do wskazanych procedur diagnostycznych:

- a) wykonania badania klinicznego,
  - b) otoskopii,
  - c) endoskopii nosa, zatok, gardła i krtani,
  - d) mikroskopii,
  - e) wykonania badania stroikami,
  - f) audiometrii tonalnej,
  - g) audiometrii słownej,
  - h) audiometrii nadprogowej,
  - i) audiometrii impedancyjnej,
  - j) audiometrii odpowiedzi wywołanych (ABR, ERA),
  - k) otoemisji akustyczne (OEA),
  - l) metody/testy badań przesiewowych dotyczących słuchu, głosu, smaku i węchu;
- 2) oceną czynności narządu równowagi (z obserwacją oczopląsu w okularach Frenzla;
- 3) leczenia zachowawczego:
- a) zapaleń ucha,
  - b) głuchoty odbiorczej,
  - c) zawrotów głowy i zaburzeń równowagi,
  - d) niedowładu i porażenia nerwu twarzowego,
  - e) opieka pooperacyjna,
  - f) przedmuchiwanie i kateteryzacja trąbek słuchowych;
- 4) biegłą znajomością teoretyczną i doświadczeniem klinicznym oraz umiejętnościami praktycznymi w odniesieniu do wskazanych procedur w zakresie nosa i zatok przynosowych:
- a) rynoskopia przednia i tylna,
  - b) endoskopia jam nosa i nosogardła,
  - c) mikroskopia – wykonanie,
  - d) badanie węchu,
  - e) USG – interpretacja,
  - f) RTG klasyczny – interpretacja,
  - g) TK – tomografia komputerowa – interpretacja,
  - h) MR – rezonans magnetyczny – interpretacja,
  - i) farmakoterapia,

- j) znieczulenia miejscowe i regionalne,
  - k) krwawienia z nosa,
  - l) tamponada przednia i tylna,
  - m) koagulacja naczyń,
  - n) ciała obce i ich usuwanie,
  - o) nacięcie i drenaż ropnia przegrody nosa,
  - p) endoskopia jam nosa zatok przynosowych,
  - q) otwarcie i płukanie zatoki szczękowej,
  - r) naprawa uszkodzeń po urazie (traumatologia) uszkodzenia tkanek miękkich,
  - s) leczenie chirurgiczne prostego złamania nosa,
  - t) nacięcie i opróżnienie krwiaka przegrody nosa;
- 5) biegłą znajomością teoretyczną i doświadczeniem klinicznym oraz umiejętnościami praktycznymi w odniesieniu do wskazanych procedur w zakresie krtani i tchawicy:
- a) laryngoskopia pośrednia,
  - b) laryngoskopia z użyciem optyki,
  - c) przynosowa laryngoskopia przy użyciu giętkiego endoskopu,
  - d) pobieranie wydzieliny/wymazu z dróg oddechowych do badania bakteriologicznego,
  - e) farmakoterapia,
  - f) tracheostomia i pielęgnacja tracheostomy,
  - g) zamknięcie chirurgiczne tracheostomy,
  - h) konikotomia;
- 6) biegłą znajomością teoretyczną i doświadczeniem klinicznym oraz umiejętnościami praktycznymi w odniesieniu do wskazanych procedur dotyczących jamy ustnej, gardła i przełyku:
- a) oglądanie i badanie palpacyjne tkanek jamy ustnej oraz części ustnej i nosowej gardła,
  - b) nasofaryngoskopia,
  - c) hipofaryngoskopia,
  - d) endoskopowa ocena narządów jamy ustnej, gardła i przełyku, przy użyciu giętkiego i sztywnego endoskopu, włączając w to biopsję, pobieranie wymazów,

- e) gustometria,
  - f) badanie wydzielania śliny,
  - g) interpretacja badań obrazowych,
  - h) leczenia zachowawczego,
  - i) leczenia chirurgicznego;
- 7) biegłą znajomością teoretyczną i doświadczeniem klinicznym oraz umiejętnościami praktycznymi w odniesieniu do wskazanych procedur w zakresie głowy i szyi:
- a) badanie kliniczne czynności nerwów czaszkowych,
  - b) interpretacja wyników badań hormonalnych tarczycy,
  - c) punkcja cienkoigłowa,
  - d) leczenia zachowawczego,
  - e) leczenia chirurgicznego.

3. Zasady leczenia bólu i antybiotykoterapia

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu modułu podstawowego w zakresie otorynolaryngologii wykaże się wiedzą i umiejętnościami obejmującymi:

- 1) podstawową umiejętność rozpoznawania rodzajów bólu, oceny klinicznej (w tym ilościowa i jakościowa) oraz aktualne zasady leczenia bólu wg WHO;
- 2) zasady profilaktyki oraz zwalczania zakażeń szpitalnych i racjonalną antybiotykoterapię.

III.FORMY I METODY SZKOLENIA

A – Kursy specjalizacyjne

Uwaga: Lekarz uzyska zaliczenie tylko tych kursów, które zostały wpisane na prowadzoną przez CMKP listę kursów specjalizacyjnych, publikowaną corocznie na stronie internetowej CMKP: www.cmkp.edu.pl.

Czas trwania kursów jest określony w dniach i godzinach dydaktycznych, przy czym 1 godzina dydaktyczna trwa 45 minut. Łączny czas trwania poszczególnych zajęć dydaktycznych w trakcie jednego dnia kursu nie może przekraczać 8 godzin dydaktycznych.

Wybrane kursy specjalizacyjne mogą być realizowane w formie e-learningowej.
Kursy specjalizacyjne objęte programem specjalizacji są realizowane w dni robocze.

1. Kurs: „Otologia – wprowadzenie do diagnostyki i terapii”

Cel kursu:

zapoznanie się z podstawowymi procedurami diagnostycznymi dotyczącymi wrodzonych i nabytych schorzeń ucha oraz możliwościami leczenia zachowawczego i/lub chirurgicznego.

Zakres wiedzy:

Wstępna problematyka otologii, ze szczególnym uwzględnieniem:

- 1) anatomii topograficznej;
- 2) dolegliwości i objawów;
- 3) diagnostyki chorób omawianego regionu (zbieranie wywiadu);
- 4) badań dodatkowych i ich interpretacji;
- 5) leczenia zachowawczego z wykorzystaniem współczesnej wiedzy;
- 6) podstaw do kwalifikacji do leczenia operacyjnego.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

2. Kurs: „Rynologia – wprowadzenie do diagnostyki i terapii”

Cel kursu:

zapoznanie się z podstawowymi procedurami diagnostycznymi dotyczącymi wrodzonych i nabytych schorzeń zatok oraz możliwości leczenia zachowawczego i/lub chirurgicznego.

Zakres wiedzy:

Wstępna problematyka z zakresu rynologii, ze szczególnym uwzględnieniem:

- 1) anatomii topograficznej;
- 2) dolegliwości i objawów;
- 3) diagnostyki chorób omawianego regionu (zbieranie wywiadu);

- 4) badań dodatkowych i ich interpretacji;
- 5) leczenia z wykorzystaniem współczesnych technik.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

3. Kurs: „Jama ustna, gardło, przełyk, krtani i tchawica – wprowadzenie do diagnostyki i terapii”

Cel kursu:

zapoznanie się z podstawowymi procedurami diagnostycznymi dotyczącymi wrodzonych i nabytych schorzeń jamy ustnej, gardła, przełyku, krtani i tchawicy oraz możliwościami leczenia zachowawczego i/lub chirurgicznego.

Zakres wiedzy:

Wstępna problematyka diagnostyki i terapii chorób jamy ustnej, gardła, przełyku, krtani i tchawicy, ze szczególnym uwzględnieniem:

- 1) anatomii topograficznej;
- 2) dolegliwości i objawów;
- 3) diagnostyki chorób omawianego regionu (zbieranie wywiadu);
- 4) badań dodatkowych i ich interpretacji;
- 5) leczenia zachowawczego z wykorzystaniem współczesnej wiedzy;
- 6) podstaw do kwalifikacji do leczenia operacyjnego.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

4. Kurs: „Kurs praktyczny w zakresie diagnostyki otologicznej, otoneurologicznej, rynologicznej i laryngologicznej”

Cel kursu:

zapoznanie się z zasadami badań diagnostycznych oraz wykonanie i zinterpretowanie badań na odpowiednim modelu symulującym badanie z podaniem rodzaju modelu użytego do szkolenia.

Zakres wiedzy:

- 1) audiometria tonalna u osoby dorosłej lub dziecka;
- 2) audiometria słowna u osoby dorosłej lub dziecka;
- 3) ABR;
- 4) otoemisja akustyczna;
- 5) VNG, V-HIT;
- 6) badanie videotoskopowe z rejestracją obrazu;
- 7) badanie mikroskopowo-otoskopowe;
- 8) badanie fiberoskopowe nosogardła;
- 9) badanie endoskopowe nosa;
- 10) badanie endoskopowe krtani i gardła dolnego;
- 11) badanie ezofagoskopii;
- 12) przedstawienie zasad doboru aparatu słuchowego;
- 13) przedstawienie zasad doboru implantu słuchowego ucha środkowego, na przewodnictwo kostne i implantu ślimakowego w różnych uszkodzeniach słuchu.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) samodzielne wykonanie i zinterpretowanie poszczególnych badań diagnostycznych na odpowiednim modelu symulującym badanie.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma realizacji kursu: stacjonarnie lub z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość oraz stacjonarnie, z zaliczeniem każdej procedury oddzielnie wraz z udokumentowaniem.

Uwaga: w przypadku okoliczności zewnętrznych utrudniających lub uniemożliwiających odbycie kursu w określonej grupie dopuszczona jest forma hybrydowa. Wszelkie wprowadzenia, demonstracje w trybie kształcenia na odległość,

a sama część ćwiczeń indywidualnie lub w grupach maksymalnie 2-3 osobowych stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy i umiejętności praktycznych objętych programem kursu.

5. Kurs: „Podstawy opieki geriatrycznej”

Cel kursu:

poznanie specyfiki pacjenta geriatrycznego i odrębności klinicznych w przebiegu chorób w starości, zasad całościowej oceny geriatrycznej oraz ich praktycznego zastosowania u chorego z wielochorobowością oraz zasad prawidłowej terapii geriatrycznej i najczęstszych zespołów jatrogennych.

Zakres wiedzy:

- 1) starzenie demograficzne populacji polskiej, następstwa zdrowotne i społeczne, odmiennosc chorowania w starosci, cele leczenia, mozliwosci oceny oczekiwanej dlugosci zycia – 1 godz.;
- 2) zasady prowadzenia calosciowej oceny geriatrycznej i oceny jakosci zycia -1 godz.;
- 3) wybrane zespoły geriatryczne – zespół słabości, niedożywienie kaloryczno-białkowe, otępienie, depresja, majaczenie, upadki – 2 godz.;
- 4) farmakoterapia w geriatry: zasady farmakoterapii w geriatry, najczęstsze zespoły jatrogenne – 1 godz.;
- 5) leczenie chirurgiczne u osób starszych – ocena ryzyka związanego z zabiegiem, ryzyko znieczulenia, przygotowanie do zabiegu, zasady współpracy w zespole interdyscyplinarnym – 2 godz.;
- 6) niebezpieczeństwa hospitalizacji – 1 godz.

Zakres umiejętności:

- 1) umiejętność komunikacji z pacjentami w wieku podeszłym i ich opiekunami;
- 2) umiejętność wczesnego rozpoznawania dysfunkcji sprawnościowych i psychogeriatrycznych;
- 3) umiejętność poprawnej farmakoterapii i redukcji ryzyka polipragmazji;
- 4) umiejętność prewencji powikłań hospitalizacji, tj. delirium, odleżyn, infekcji wewnątrzszpitalnych, utraty samodzielności.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

6. Kurs: „Przetaczanie krwi i jej składników”

Cel kursu:

zdobycie wiedzy i umiejętności praktycznych z zakresu podstaw transfuzjologii, m.in. zasady organizacji służby krwi oraz banku krwi, pobieranie krwi oraz przetaczanie krwi i jej składników. Wprowadzenie w problematykę racjonalnego leczenia krwią i jej składnikami. Poznanie poprzetoczeniowych powikłań oraz zdarzeń i reakcji niepożądanych.

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) zasady organizacji służby krwi:
  - a) struktura organizacyjna służby krwi w Polsce,
  - b) podstawy prawne działania jednostek publicznej służby krwi, szpitalnych banków krwi, pracowni immunologii transfuzjologicznej,
  - c) organizacja krwiolecznictwa w podmiotach leczniczych, zasady współpracy z jednostkami publicznej służby krwi;
- 2) zadania szpitalnego banku krwi oraz gospodarka krwią w oddziale szpitalnym:
  - a) zasady działania szpitalnego banku krwi,
  - b) rola i zadania lekarza odpowiedzialnego za gospodarkę krwią,
  - c) rola i zadania komitetu transfuzjologicznego,
  - d) składanie zamówień na krew i jej składniki,
  - e) dokumentacja szpitalnego banku krwi,
  - f) dokumentacja krwiolecznictwa w oddziałach,
  - g) standardowe procedury operacyjne;
- 3) zasady pobierania krwi, oddzielania jej składników, badania i dystrybucji:
  - a) rodzaje składników krwi,
  - b) metody ich otrzymywania,
  - c) parametry kontroli jakości,

- d) specjalistyczne składniki krwi: ubogoleukocytarne, napromieniowywane, inaktywowane,
  - e) warunki i sposób przechowywania oraz transportu krwi, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia odpowiedniego bezpieczeństwa;
- 4) racjonalne leczenie krwią i jej składnikami:
- a) transfuzjologiczne aspekty leczenia niedokrwistości,
  - b) kliniczne wskazania do przetaczania koncentratów krwinek płytkowych,
  - c) kliniczne zastosowanie koncentratu granulocytarnego,
  - d) wskazania do stosowania osocza świeżo mrożonego i krioprecypitatu,
  - e) wskazania do stosowania produktów krwiopochodnych: albumina, immunoglobuliny, koncentraty czynników krzepnięcia;
- 5) zabiegi lecznicze:
- a) autotransfuzja,
  - b) hemodilucja,
  - c) upusty,
  - d) aferezy lecznicze;
- 6) immunologia transfuzjologiczna:
- a) klinicznie ważne układy grupowe krwinek czerwonych,
  - b) pojęcie przeciwciał odpornościowych,
  - c) próba zgodności serologicznej,
  - d) dokumentacja wyników badań,
  - e) zakres badań pracowni immunologii transfuzjologicznej,
  - f) zasady trwałej dokumentacji badań grup krwi,
  - g) konflikt matczyno-płodowy,
  - h) układ HLA i HPA;
- 7) bezpieczeństwo krwi i jej składników:
- a) metody zapobiegania przenoszeniu czynników chorobotwórczych drogą krwi i jej składników oraz produktów krwiopochodnych,
  - b) zasady bezpiecznego stosowania krwi i jej składników,
  - c) postępowanie przed przetoczeniem krwi,
  - d) sposób pobierania próbek do badań,
  - e) sposób kontroli krwi przeznaczonej do przetoczenia,
  - f) identyfikacja biorcy,
  - g) dokonywanie zabiegu przetoczenia,

- h) obserwacja pacjenta w trakcie i po przetoczeniu,
  - i) dokumentacja związana z zabiegiem przetoczenia;
- 8) zdarzenia i reakcje niepożądane:
- a) poważne niepożądane zdarzenia i reakcje,
  - b) rodzaje powikłań poprzetoczeniowych: niehemolityczne reakcje poprzetoczeniowe, hemolityczne reakcje poprzetoczeniowe,
  - c) sposób postępowania w przypadku wystąpienia powikłań,
  - d) sposób zgłaszania reakcji i zdarzeń niepożądanych oraz zdarzeń, które zostały wykryte przed przetoczeniem (ang. *near-miss events*).

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) podstawowe badania immunohematologiczne wykonywane przed przetoczeniem krwi:
  - a) oznaczanie grup krwi,
  - b) wykonywanie próby zgodności serologicznej,
  - c) dokumentacja badań;
- 2) wykonywanie zabiegu przetaczania krwi:
  - a) pobieranie próbek krwi do badań wykonywanych przed przetoczeniem,
  - b) postępowanie z pojemnikami zawierającymi krew i jej składniki,
  - c) identyfikacja biorcy i kontrola dokumentacji,
  - d) dokonywanie zabiegu przetoczenia,
  - e) obserwacja pacjenta w trakcie i po przetoczeniu;
- 3) postępowanie po przetoczeniu:
  - a) postępowanie z resztkami poprzetoczeniowymi,
  - b) pobieranie próbek do badań w przypadku wystąpienia powikłań poprzetoczeniowych,
  - c) zgłaszanie niepożądanych zdarzeń i reakcji.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość oraz stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu, z zakresu wiedzy i umiejętności praktycznych objętych programem kursu.

7. Kurs: „Orzecznictwo lekarskie”

Cel kursu:

nabycie przez lekarzy wiedzy teoretycznej i praktycznej na temat prawidłowego formułowania opinii bądź orzeczeń oceniających stan zdrowia pacjenta.

Zakres wiedzy:

- 1) podstawowe zasady systemu ochrony zdrowia w Polsce, w tym regulacje dotyczące zawodów medycznych;
- 2) system zabezpieczenia społecznego w razie choroby i jej następstw realizowany w ramach: powszechnego ubezpieczenia społecznego pracowników, osób pracujących na własny rachunek i rolników, zaopatrzenia społecznego, pomocy społecznej oraz systemu wspierania osób niepełnosprawnych i pracodawców;
- 3) zasady orzecznictwa lekarskiego, zasady sporządzania orzeczeń, a także podstawowe zasady i cele badania stanu zdrowia dla celów orzeczniczych;
- 4) specyfika wzajemnej relacji między osobą badaną a lekarzem orzecznikiem;
- 5) zasady prawidłowego prowadzenia dokumentacji medycznej i odpowiedzialność za prowadzenie jej niezgodnie z prawem;
- 6) zasady odpowiedzialności prawnej lekarza (cywilnej, karnej i zawodowej), umiejętność porównania, rodzaje ubezpieczeń medycznych;
- 7) zakres odpowiedzialności lekarzy oraz podmiotów leczniczych. Podstawy prawa pracy;
- 8) pojęcie błędu medycznego, najczęstsze przyczyny błędów medycznych i zasady opiniowania w takich przypadkach;
- 9) istota, podział oraz zasady opiniowania sądowno-lekarskiego dotyczące: zdolności do udziału w czynnościach procesowych, uszczerbku na zdrowiu;
- 10) najważniejsze dziedziny, w których opiniowanie lekarskie jest konieczne i niezbędne. Odrębności opiniowania m.in. na potrzeby psychiatrii, prawa pracy, ubezpieczycieli komercyjnych;
- 11) znaczenie i zasady rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

8. Kurs: „Profilaktyka i promocja zdrowia”

Cel kursu:

nabycie przez lekarzy wiedzy teoretycznej i praktycznej na temat aktualnych reguł prowadzenia profilaktyki chorób/problemów zdrowotnych oraz promocji zdrowia -zarówno w odniesieniu do jednostek (pacjentów) jak też społeczności, również zawodowej.

Założeniem kursu jest też kształtowanie kompetencji społecznych, w tym promowanie autorefleksji i krytycznego myślenia oraz rozwijania współpracy na rzecz zdrowia. Ponadto kurs dąży do kształtowania postaw etycznych, promowania „pro-profilaktycznej” kultury pracy w sektorze zdrowia, a także stałego samokształcenia lekarzy w celu poszerzania oraz pogłębiania wiedzy i umiejętności związanych z profilaktyką oraz promocją zdrowia.

Zakres wiedzy:

Część I: Naukowe i etyczne podstawy profilaktyki oraz promocji zdrowia:

- 1) modele zdrowia, determinanty zdrowia i ich nowoczesna kwantyfikacja, piramida wpływu na zdrowie (wg Freiden 2015);
- 2) gradient zdrowia w populacji, przyczyny i tzw. przyczyny przyczyn, w tym polityki publiczne, podejścia do przeciwdziałania nierównościom/ niesprawiedliwościom w zdrowiu, w tym tzw. *group-gap-gradient*, proporcjonalny uniwersalizm;
- 3) podstawowe definicje i cele profilaktyki chorób oraz promocji zdrowia, w tym promocji zdrowia wg Karty Ottawskiej (WHO 1986), podobieństwa i różnice;
- 4) interpretacje, podejścia i strategie profilaktyki:
  - a) indywidualna w ramach opieki medycznej, w tym medycyna stylu życia, populacyjna w działaniach zdrowia publicznego,
  - b) *primordial*, pierwotna, wtórna, trzeciorzędowa, czwartorzędowa -zastosowania,
  - c) wysokiego ryzyka, populacyjna – zastosowania,
  - d) uniwersalna, selektywna, wskazująca – zastosowania,
  - e) inne podejścia i strategie profilaktyki – zastosowania;

- 5) interpretacje, podejścia i strategie promocji zdrowia:
  - a) podejście WHO, w tym siedliskowe, zastosowania, m.in. szpitale i placówki medyczne promujące zdrowie (w tym promocja zdrowia na rzecz pracowników ochrony zdrowia), szkoły promujące zdrowie, zdrowie miasta,
  - b) inne podejścia i strategie promocji zdrowia stosowane w podmiotach leczniczych:
    - cztery obszary aktywności lekarza w promocji zdrowia (wg Beattie 1991),
    - podejścia medyczne, behawioralne, edukacyjne, skoncentrowane na kliencie/upodmiotowienie, zmiana społeczna (wg Ewles, Simnett 2003),
    - udział lekarzy w przeciwdziałaniu nierównościom/niesprawiedliwościom w zdrowiu,
    - rola postaw lekarza w kształtowaniu prozdrowotnych zachowań pacjenta;
- 6) działalność zgodna z zasadami *Evidence Based Practice (policy/public health/disease prevention/health promotion/health education)*, wykorzystanie baz dobrych praktyk;
- 7) zasady etyczne w działalności profilaktycznej oraz w promocji zdrowia, działania niepożądane działalności profilaktycznej/promocji zdrowia;
- 8) aktualne i pożądane: struktura i organizacja działalności profilaktycznej oraz promocji zdrowia, kompetencje pracowników, aspekty ekonomiczne.

Cześć II: Ogólna charakterystyka i skuteczność wybranych metod działania w profilaktyce chorób oraz w promocji zdrowia:

- 1) cykl życia programu szczepień, wrażliwości wobec szczepionek (*vaccine hesitancy*), modele uwarunkowań *hesitancy*, w tym 3C, 4C, 5C, podejście WHO do przeciwdziałania zjawisku *hesitancy* i zwiększania wyszczepialności (aktualnie w oparciu o model COM-B);
- 2) masowe (zorganizowane) badania przesiewowe, różnice w stosunku do badań diagnostycznych, kryteria wdrożenia, działania niepożądane, bilans korzyści i strat;
- 3) edukacja zdrowotna, edukacja pacjenta, poradnictwo, *coaching*, podobieństwa i różnice, zasady postępowania;

- 4) komunikowanie o zdrowiu za pośrednictwem starych i nowych mediów, możliwości i ograniczenia, cechy poprawnej informacji o zdrowiu, infodemia, profilaktyka piątego rzędu, komunikowanie ryzyka w sytuacjach kryzysowych;
- 5) praca ze społecznością lokalną, w tym organizacja/mobilizacja społeczności, procesy, zasady, metody postępowania, *social prescribing*;
- 6) zdrowie we wszystkich politykach (*Health in All Policies*), metody postępowania, w tym rzecznictwo zdrowotne, ocena wpływu na zdrowie (*Health Impact Assessment*);
- 7) programy zdrowotne jako narzędzie realizacji populacyjnej profilaktyki chorób i promocji zdrowia, ocena potrzeb zdrowotnych, schematy planowania, teorie zmiany zachowań, monitorowanie i ewaluacja programów;
- 8) przywództwo w sektorze zdrowia;
- 9) inne aktualne i ważne metody działania (np. interwencje nefarmaceutyczne w stosunku do COVID-19).

Część III: Zastosowania profilaktyki oraz promocji zdrowia (w tym rekomendacje, działania, metody, narzędzia, materiały, etc.) **do praktycznej kontroli chorób/ problemów zdrowotnych** (tj. do zmniejszania zapadalności, chorobowości i umieralności do poziomu, który jest w danym kontekście (czasu, miejsca, warunków) możliwy do zaakceptowania przy użyciu metod zapobiegawczych i leczniczych):

- 1) zalecenia żywieniowe, poprawa żywienia, minimalna interwencja w otyłości;
- 2) zalecenia nt. poziomu aktywności fizycznej wg WHO, zwiększanie aktywności fizycznej;
- 3) promocja zdrowia psychicznego, zapobieganie samobójstwom;
- 4) przeciwdziałanie paleniu tytoniu, w tym strategia minimalnej interwencji antytytoniowej, redukcja szkód;
- 5) przeciwdziałanie używaniu substancji psychoaktywnych, w tym strategia redukcji szkód, oraz uzależnieniom behawioralnym;
- 6) zapobieganie upadkom osób starszych;
- 7) inne aktualne zalecenia prozdrowotne w kontekście czynników ryzyka chorób bądź konkretnych chorób/problemów zdrowotnych (np. zanieczyszczenie powietrza, zmiana klimatu, model diety planetarnej, *One Health*);
- 8) zasady zarządzania epidemiami chorób zakaźnych, organizacja i funkcjonowanie opieki zdrowotnej, wnioski z pandemii COVID-19.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

B – Staże kierunkowe

Lekarz jest zobowiązany do odbycia niżej wymienionych staży. Czas trwania staży podany jest w tygodniach i dniach roboczych w wymiarze czasu pracy 7 godzin 35 minut dziennie. Staż należy przedłużyć o każdy dzień nieobecności, w tym również o dni ustawowo wolne od pracy w danym roku.

1. Staż podstawowy w zakresie otorynolaryngologii

Cel stażu:

celem stażu w zakresie otorynolaryngologii jest opanowanie wiedzy teoretycznej oraz zrealizowanie programu nabycia niezbędnych umiejętności praktycznych wykonywanych samodzielnie lub pod nadzorem specjalisty.

Zakres wiedzy teoretycznej:

Lekarz w czasie stażu zapoznaje się z zasadami rozpoznawania i leczenia chorób, którymi zajmuje się otorynolaryngologia (zgodnie z punktem II niniejszego programu).

Zakres umiejętności praktycznych:

W czasie stażu lekarz asystuje i wykonuje zabiegi oraz stosuje procedury wymienione w punkcie II niniejszego programu. Ponadto lekarz powinien nabyć wystarczającą umiejętność i biegłość w leczeniu powikłań po operacjach w obrębie uszu, nosa i zatok obocznych, jamy ustnej, gardła i krtani, jak również w samodzielnym wykonywaniu następujących zabiegów diagnostycznych i leczniczych u osób dorosłych i u dzieci:

- 1) przedmuchiwanie i katetyzacja trąbek słuchowych;
- 2) endoskopia zatok szczękowych;
- 3) tamponada przednia i tylna przy krwawieniach z nosa;
- 4) paracenteza, utrudnione usunięcie woskowiny i ciała obcego z ucha;

- 5) usuwanie ciał obcych z nosa;
- 6) nastawianie złamanych kości nosa;
- 7) kontrola endoskopowa nosogardła i krtani;
- 8) samodzielne wykonanie tracheotomii.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika specjalizacji):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika specjalizacji wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 78 tygodni (390 dni roboczych).

Miejsce stażu: oddział otorynolaryngologii, który posiada akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie otorynolaryngologii.

Lekarz może odbyć część stażu podstawowego w zakresie otorynolaryngologii w innym akredytowanym ośrodku otorynolaryngologicznym w przypadku, gdy ośrodek prowadzący szkolenie specjalizacyjne nie ma w sposób zadowalający rozwiniętej diagnostyki i operacji w ważnych działach otorynolaryngologii, np. otologii, rynologii, onkologii laryngologicznej itp. Wskazane jest wtedy skierowanie lekarza na staż uzupełniający w tym zakresie do innego kompetentnego ośrodka otorynolaryngologicznego.

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: oddział otorynolaryngologii będący miejscem realizacji stażu podstawowego.

2. Staż kierunkowy w zakresie chirurgii ogólnej

Cel stażu:

zapoznanie się z organizacją oddziału chirurgicznego i zapoznanie się z podstawowymi czynnościami chirurgicznymi wykonywanymi w oddziale, ambulatorium i/lub na izbie przyjęć.

Zakres wiedzy teoretycznej:

Lekarz w czasie stażu zapoznaje się z organizacją pracy oddziału chirurgii, chirurgicznej izby przyjęć, gabinetów diagnostyczno-zabiegowych, poznaje najczęściej wykonywane proste operacje, zabiegi diagnostyczne i chirurgiczne.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) badanie chirurgiczne, głowy, klatki piersiowej, brzucha, kończyn;

- 2) założenie cewnika do pęcherza moczowego;
- 3) rozpoznanie na podstawie badania przedmiotowego i badań obrazowych: odmy opłucnowej, zapalenia otrzewnej, niedrożności przewodu pokarmowego;
- 4) zaopatrzenie rany pourazowych powłok ciała;
- 5) lekarz asystuje do operacji, prostych zabiegów diagnostycznych wskazanych przez kierownika stażu, które odnoszą się do nabycia wskazanych umiejętności praktycznych.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 2 tygodnie (10 dni roboczych) zalecany jako pierwszy do zrealizowania ze staży kierunkowych.

Miejsce stażu: oddział chirurgii ogólnej, który posiada akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie chirurgii ogólnej lub ww. stażu.

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: w miejscu odbywania stażu podstawowego.

3. Staż kierunkowy w zakresie otorynolaryngologii dziecięcej

Cel stażu:

zapoznanie się ze specyfiką procedur otolaryngologicznych realizowanych u dzieci w różnym wieku.

Zakres wiedzy teoretycznej:

Lekarz w czasie stażu zapoznaje się ze specyfiką diagnostyki i odmienności patologii chorób nosa, gardła, krtani i uszu w wieku rozwojowym w klinice lub oddziale otolaryngologii dziecięcej.

Zakres umiejętności praktycznych:

Nabycie umiejętności prawidłowej oceny nosa, gardła, krtani i uszu w wieku rozwojowym, ze szczególnym uwzględnieniem dziecka małego.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;

- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 2 tygodnie (10 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która posiada akredytację do prowadzenia specjalizacji w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej lub ww. stażu.

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: w miejscu odbywania stażu podstawowego.

4. Staż kierunkowy w zakresie audiologii i foniatrii

Cel stażu:

zapoznanie się z badaniami uszu i krtani, specyfiką badań słuchu, głosu i mowy, możliwościami protezowania zaburzeń słuchu oraz rehabilitacji zaburzeń głosu i mowy.

Zakres wiedzy teoretycznej:

Lekarz w czasie stażu zapoznaje się ze specyfiką diagnostyki i leczenia zaburzeń słuchu, głosu i mowy w klinice lub oddziale audiologii i foniatrii.

Zakres umiejętności praktycznych:

Nabycie umiejętności prawidłowej oceny badań audiometrycznych, elektrofizjologicznych i przesiewowych słuchu oraz badań pozwalających na ocenę głosu i mowy.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 2 tygodnie (10 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która posiada akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie audiologii i foniatrii lub ww. stażu.

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: w miejscu odbywania stażu podstawowego.

C – Szkolenie umiejętności wykonywania zabiegów i procedur medycznych

Oznaczenie procedur:

Kod A – wykonywanie samodzielne z asystą lub pod nadzorem kierownika specjalizacji albo lekarza specjalisty przez niego wyznaczonego (liczba)

Kod B – w których lekarz uczestniczy jako pierwsza asysta (liczba)

Wykaz i liczba zabiegów oraz procedur medycznych, które obowiązują lekarza w trakcie realizacji stażu podstawowego:

Zabiegi/procedury medyczne	kod A	kod B
I. Otologia		
Procedury diagnostyczne		
1. otoskopia	50	0
2. endoskopia nosa, zatok, gardła i krtani	50	0
3. badanie stroikami	50	0
4. audiometria tonalna	25	0
5. audiometria słowna	15	0
6. audiometria nadprogowa	10	0
7. audiometria impedancyjna	30	0
8. audiometria odpowiedzi wywołanych (ABR, ERA)	15	0
9. otoemisje akustyczne (OEA)	0	25
10. metody/testy badań przesiewowych dotyczących słuchu, głosu, smaku i węchu	0	20
Ocena czynności narządu równowagi (z obserwacją oczopląsu w okularach Frenzla)		
1. oczopląs samoistny	25	0
2. oczopląs wywołany ze zmiany położenia	20	0
3. odruchy statokinetyczne (np. Unterberger'a, Romberg'a)	20	0

Zabiegi/procedury medyczne	kod A	kod B
Czynność nerwu twarzowego		
1. testy topodiagnostyczne: Schirmer'a, smakowe, odruch z mięśnia strzemiączkowego	25	0
Interpretacja badań obrazowych		
1.klasyczne zdjęcia RTG, TK, MR, angiografii i innych	0	25
II. Nos i zatoki przynosowe		
Procedury diagnostyczne		
1.rynoskopia przednia i tylna	50	0
2.endoskopia jam nosa i nosogardła	50	0
3.badanie węchu	25	0
Zatoki przynosowe		
1. endoskopia jam nosa zatok przynosowych	0	10
2. otwarcie i płukanie zatoki szczękowej	0	10
III. Krtań, tchawica		
Procedury diagnostyczne		
1. laryngoskopia pośrednia	20	0
2. laryngoskopia z użyciem optyki	15	0
3. przynosowa laryngoskopia przy użyciu giętkiego endoskopu	15	0
Procedury chirurgiczne		
1.intubacja dotchawicza	0	5
IV. Jama ustna, gardło, przełyk		
Procedury diagnostyczne (dorośli i dzieci)		
1. nasofaryngoskopia	25	0
2.hipofaryngoskopia	25	0
3. endoskopowa ocena narządów jamy ustnej, gardła i	0	25

Zabiegi/procedury medyczne	kod A	kod B
przełyku, przy użyciu giętkiego i sztywnego endoskopu, włączając w to biopsję, pobieranie wymazów		
Procedury chirurgiczne		
1. usuwanie kamieni gruczołów ślinowych z dojścia przez jamę ustną	0	5
2. usuwanie ciał obcych	0	10
V. Głowa i szyja		
Procedury diagnostyczne (dorośli i dzieci)		
1. badanie kliniczne czynności nerwów czaszkowych	10	0
Procedury chirurgiczne		
1.nacinanie i drenaż ropni	0	10
Łącznie	570	145

D – Pełnienie dyżurów medycznych

Lekarz pełni dyżury medyczne w wymiarze przeciętnie 10 godzin 5 minut na tydzień lub wykonuje pracę w systemie zmianowym lub równoważnym czasie pracy, w maksymalnym czasie pracy dopuszczonym w przepisach o działalności leczniczej, tj. w wymiarze przeciętnie 48 godzin na tydzień, w tym dyżur medyczny, w przyjętym okresie rozliczeniowym. Lekarz może pełnić towarzyszące lub samodzielne dyżury medyczne. Kierownik specjalizacji w porozumieniu z kierownikiem podmiotu lub komórki organizacyjnej tego podmiotu wyraża, za pomocą SMK, zgodę na pełnienie samodzielnych dyżurów medycznych przez lekarza odbywającego szkolenie specjalizacyjne.

W przypadku dyżurów medycznych odbywanych w trakcie stażu kierunkowego, lekarzowi przysługuje możliwość wyboru miejsca odbywania dyżurów. Lekarz może odbywać dyżury medyczne w jednostce prowadzącej szkolenie specjalizacyjne lub w jednostce prowadzącej staż kierunkowy. Decyzję w tym zakresie lekarz podejmuje w porozumieniu z kierownikiem specjalizacji

Przebieg i organizacja dyżurów medycznych odbywa się na zasadach określonych w przepisach ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry.

E – Samokształcenie

Lekarz jest zobowiązany do ciągłego i aktywnego samokształcenia w celu pogłębiania swojej wiedzy, śledzenia postępów w dziedzinie otorynolaryngologii, a w szczególności korzystania z polecanych pozycji piśmiennictwa, uczestniczenia w posiedzeniach edukacyjnych towarzystw naukowych, napisania publikacji i udziału w innych formach samokształcenia wskazanych przez kierownika specjalizacji. Lekarz zobowiązany jest również do samokształcenia w chirurgii ucha i kości skroniowej oraz masywu szczękowo-sitowego prowadzonego w formie ćwiczeń praktycznych na odpowiednich preparatach i symulatorach, które są realizowane w ramach kursów lub innych otwartych form szkolenia.

1. Studiowanie piśmiennictwa

Lekarz powinien korzystać z aktualnych podręczników i czasopism naukowych z zakresu otorynolaryngologii, a także z innych źródeł wiedzy wskazanych przez kierownika specjalizacji.

2. Udział w działalności edukacyjnej

Udokumentowany udział w zjazdach i sympozjach z dziedziny otorynolaryngologii i/lub otorynolaryngologii dziecięcej (min. 4 w ciągu 2 lat) oraz innych wydarzeniach edukacyjnych organizowanych przez instytucje działające w zakresie ochrony zdrowia.

3. Dodatkowe dni na samokształcenie

Lekarzowi odbywającemu kształcenie specjalizacyjne przysługuje od dnia 1 stycznia 2019 r., 6 dni rocznie na samokształcenie, przeznaczonych na udział w konferencjach, kursach naukowych, kursach doskonalących i innych szkoleniach, związanych bezpośrednio z realizowaną przez lekarza dziedziną szkolenia specjalizacyjnego, zgodnie z wyborem i potrzebami edukacyjnymi lekarza. Termin i sposób wykorzystania przez lekarza dodatkowych dni na samokształcenie wskazuje w uzgodnieniu z lekarzem kierownik specjalizacji poprzez odpowiednie skrócenie

innych obowiązkowych elementów szkolenia specjalizacyjnego. Skrócenie to nie może dotyczyć kursów specjalizacyjnych a jedynie stażu podstawowego lub staży kierunkowych, przy czym wszystkie elementy szkolenia specjalizacyjnego (staże) muszą być zrealizowane i zaliczone. Kierownik specjalizacji w pierwszej kolejności decyduje o odpowiednim skróceniu czasu trwania stażu podstawowego, a jedynie w przypadku braku takiej możliwości odpowiednio skraca czas trwania staży kierunkowych, przy czym staż kierunkowy nie może ulec skróceniu o więcej niż połowę czasu trwania przewidzianą programem specjalizacji. Dodatkowe dni na samokształcenie niewykorzystane w danym roku specjalizacji nie przechodzą na kolejne lata szkolenia specjalizacyjnego.

IV. OCENA WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH

1. Sprawdziany i kolokwia z wiedzy teoretycznej

Lekarz jest zobowiązany do:

- 1) zaliczenia sprawdzianu lub kolokwium na zakończenie każdego kursu specjalizacyjnego z zakresu wiedzy objętej programem kursu (u kierownika kursu);
- 2) złożenia kolokwium na zakończenie każdego stażu z zakresu wiedzy objętej programem stażu (u kierownika stażu/kierownika specjalizacji).

2. Bieżąca ocena oraz sprawdziany umiejętności praktycznych

Kierownik specjalizacji lub kierownik stażu dokonuje bieżącej oceny umiejętności praktycznych nabywanych przez lekarza, w czasie poszczególnych staży.

Lekarz jest zobowiązany do zaliczenia sprawdzianu z umiejętności praktycznych (objętych programem stażu), tj. zaliczenie przez lekarza zabiegów i procedur medycznych wykonanych samodzielnie z asystą lub pod nadzorem kierownika specjalizacji albo lekarza specjalisty przez niego wyznaczonego (kod A) lub zabiegów i procedur medycznych, w których lekarz uczestniczy jako pierwsza asysta (kod B). Zaliczenie zostaje odnotowane w Elektronicznej Karcie Specjalizacji.

V. CZAS TRWANIA MODUŁU PODSTAWOWEGO

Czas trwania modułu podstawowego w zakresie otorynolaryngologii wynosi 2 lata.

Przebieg szkolenia specjalizacyjnego			
Nr kursu	Kursy specjalizacyjne:	Czas trwania	
		liczba tygodni	liczba dni roboczych
1.	Kurs: „Otologia – wprowadzenie do diagnostyki i terapii”	0,6	3
2.	Kurs: „Rynologia – wprowadzenie do diagnostyki i terapii”	0,6	3
3.	Kurs: „Jama ustna, gardło, przełyk, krtań i tchawica – wprowadzenie do diagnostyki i terapii”	0,6	3
4.	Kurs: „Kurs praktyczny w zakresie diagnostyki otologicznej, otoneurologicznej, rynologicznej i laryngologicznej”	0,6	3
5.	Kurs: „Podstawy opieki geriatrycznej”	0,2	1
6.	Kurs: „Przetaczanie krwi i jej składników”	0,4	2
7.	Kurs: „Orzecznictwo lekarskie”	0,6	3
8.	Kurs: „Profilaktyka i promocja zdrowia”	0,4	2
Łącznie czas trwania kursów specjalizacyjnych		4 tyg.	20
Nr stażu	Stáže kierunkowe:	Czas trwania	
		liczba tygodni	liczba dni roboczych
1.	Staż podstawowy w zakresie otorynolaryngologii	78	390
2.	Staż kierunkowy w zakresie chirurgii ogólnej	2	10
3.	Staż kierunkowy w zakresie otorynolaryngologii dziecięcej	2	10
4.	Staż kierunkowy w zakresie audiologii i foniatryi	2	10

Łącznie czas trwania staży kierunkowych	84 tyg.	420
Samokształcenie	4 dni	4
Łącznie czas trwania kształcenia specjalizacyjnego	88 tyg. i 4 dni	444
Urlopy i dni wolne od pracy:	Czas trwania	
	liczba tygodni	liczba dni roboczych
Urlopy wypoczynkowe	10 tyg. i 2 dni	52
Dni ustawowo wolne od pracy	5 tyg. i 1 dzień	26
Łącznie czas trwania szkolenia specjalizacyjnego	104 tyg. i 2 dni	522
Dodatkowe dni na samokształcenie (6 dni w każdym roku specjalizacji) przeznaczone na udział w konferencjach, kursach naukowych i doskonalących i innych szkoleniach w danej dziedzinie specjalizacji do wyboru lekarza	12	

VI.ZALICZENIE MODUŁU PODSTAWOWEGO

Potwierdzenia zrealizowania i zaliczenia modułu podstawowego dokonuje lekarz pełniący funkcję kierownika specjalizacji wyznaczony przez kierownika jednostki akredytowanej, w której lekarz odbywa moduł podstawowy.

CENTRUM MEDYCZNE
KSZTAŁCENIA
PODYPLOMOWEGO

**Program modułu specjalistycznego
w zakresie**

**OTORYNOLARYNGOLOGII
DZIECIĘCEJ**

Program modułu specjalistycznego opracował zespół ekspertów w składzie:

1. Prof. dr hab. Wiesław Konopka – konsultant krajowy w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej;
2. Prof. dr hab. Grażyna Mielnik-Niedzielska – konsultant krajowy w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej (kadencja do dnia 20 października 2021 r);
3. Dr hab. Jarosław Szydłowski, prof. UMP - przedstawiciel konsultanta krajowego;
4. Prof. dr hab. Artur Niedzielski – przedstawiciel konsultanta krajowego;
5. Prof. dr hab. Piotr Henryk Skarżyński – przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Otolaryngologów Dziecięcych;
6. Prof. dr hab. Waldemar Narożny – przedstawiciel Naczelnej Rady Lekarskiej;
7. Dr hab. Bożena Skotnicka – przedstawiciel Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego;
8. Lek. med. Aleksandra Pietraś – przedstawiciel Naczelnej Rady Lekarskiej odbywający szkolenie specjalizacyjne.

I. CELE SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

1. Cele ogólne

Celem szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej jest opanowanie wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych umożliwiających diagnozowanie, profilaktykę, rehabilitację i leczenie chorób na poziomie zapewniającym samodzielne udzielanie świadczeń zdrowotnych według najwyższych standardów. W dążeniu do tego celu zakłada się uzyskanie przez lekarza pełnego zakresu wiedzy oraz nabycie wymaganych umiejętności praktycznych nakreślonych przez niniejszy program specjalizacji.

2. Uzyskane kompetencje zawodowe

Celem szkolenia specjalizacyjnego jest uzyskanie szczególnych kwalifikacji w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej umożliwiających zgodnie ze współczesną wiedzą medyczną:

- 1) leczenie chorób otorynolaryngologicznych w wieku rozwojowym, tzn. od 0 do 18 lat;
- 2) rozpoznawanie i leczenie zaburzeń komunikowania się związanych

- z zaburzeniami mowy i słuchu, we współpracy ze specjalistami w zakresie pedoaudiologii i foniatry;
- 3) leczenie i rozpoznawanie wad rozwojowych w obrębie głowy i szyi we współpracy ze specjalistami z chirurgii plastycznej, szczękowej, neurochirurgii, okulistyki, genetyki;
  - 4) diagnozowanie i leczenie chorób wieku rozwojowego w ścisłej współpracy z pediatrą, radiologiem i onkologiem;
  - 5) orzekanie o potrzebie rehabilitacji leczniczej, czasowej niezdolności do pracy, uszczerbku na zdrowiu, wydawanie orzeczeń lekarskich o stanie zdrowia pacjentom ubiegającym się o przyznanie świadczeń z zabezpieczenia społecznego choroby i jej następstw;
  - 6) wystawianie specjalistycznych opinii, orzeczeń i wniosków dotyczących leczonych chorych oraz uczestnictwa w poradnictwie zawodowym;
  - 7) orzekanie w sprawach sądowych, lekarskich, ubezpieczeniowych i innych;
  - 8) udzielanie konsultacji lekarskich w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej lekarzom innych specjalności;
  - 9) wykonywanie indywidualnej, specjalistycznej praktyki lekarskiej lub udzielanie świadczeń zdrowotnych w ramach grupowej praktyki lekarskiej w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej;
  - 10) kierowanie kliniką, oddziałem, przychodnią lub inną placówką otorynolaryngologii dziecięcej;
  - 11) kierowanie specjalizacją w otorynolaryngologii dziecięcej;
  - 12) doskonalenie zawodowe innych pracowników medycznych;
  - 13) kierowanie eksperymentem medycznym w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej;
  - 14) prowadzenie promocji zdrowia i profilaktyki chorób i urazów.

3. Uzyskane kompetencje społeczne

Lekarz w czasie szkolenia specjalizacyjnego kształtuje i rozwija postawę etyczną oraz doskonali kompetencje społeczne, a w szczególności:

- 1) kierowanie się w swoich działaniach nadrzędną zasadą dobra chorego;
- 2) respektowanie społecznie akceptowanego systemu wartości oraz zasad deontologicznych;
- 3) umiejętność podejmowania decyzji oraz gotowość wzięcia odpowiedzialności za postępowanie swoje i powierzonego sobie zespołu;

- 4) umiejętność właściwej organizacji pracy własnej i harmonijnej współpracy w zespole;
- 5) umiejętność nawiązywania relacji z pacjentem oraz rodziną i opiekunem pacjenta, z poszanowaniem godności osobistej oraz zróżnicowania kulturowego, etnicznego i społecznego;
- 6) znajomość psychologicznych uwarunkowań relacji lekarz — pacjent;
- 7) umiejętność przekazywania informacji o stanie zdrowia, rokowaniach i postępowaniu diagnostyczno-terapeutycznym.

II. WYMAGANA WIEDZA

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej wykaże się znajomością:

- 1) embriologii i etapów rozwoju struktur głowy i szyi;
- 2) odrębności w anatomii, fizjologii wieku rozwojowego wyżej wymienionych struktur;
- 3) kliniki, patologii, kryteriów diagnostycznych, diagnostyki różnicowej, rokowania w przebiegu wad wrodzonych i genetycznie uwarunkowanych;
- 4) odrębności wieku dziecięcego w etiologii, patologii, diagnostyce i rokowaniach w przebiegu zapaleń, alergii, urazów i nowotworów;
- 5) niedoborów immunologicznych i zaburzeń metabolicznych, stanów predysponujących i wpływających na przebieg chorób w zakresie otorynolaryngologii wieku rozwojowego;
- 6) zasad postępowania i kwalifikacji do leczenia wad wrodzonych, zapaleń, urazów i nowotworów struktur w obrębie głowy i szyi;
- 7) zasad i technik leczenia chirurgicznego chorób z zakresu głowy i szyi z uwzględnieniem specyfiki wieku rozwojowego;
- 8) wskazań i możliwości leczenia zachowawczego i rehabilitacji w zakresie głowy i szyi;
- 9) opieki pooperacyjnej, zasad kontroli i leczenia ewentualnych powikłań;
- 10) wpływu chorób z zakresu głowy i szyi na rozwój fizyczny i psychiczny dziecka, jak również na jego jakość życia;
- 11) oceny wskazań do dodatkowej interwencji pedagogicznej;
- 12) podstaw diagnostyki laboratoryjnej użytecznej w otorynolaryngologii dziecięcej;

- 13) podstaw medycyny katastrof oraz zasad reanimacji i resuscytacji;
- 14) podstaw farmakologii klinicznej i farmakoekonomiki;
- 15) zasad przetaczania krwi i płynów krwiozastępczych;
- 16) podstaw onkologii narządów głowy i szyi wieku rozwojowego;
- 17) podstaw medycyny paliatywnej wieku dziecięcego;
- 18) podstaw immunologii wieku dziecięcego;
- 19) podstaw endokrynologii wieku dziecięcego;
- 20) zasad żywienia pozajelitowego u dzieci;
- 21) zasad kontroli jakości opieki medycznej;
- 22) zasad promocji zdrowia;
- 23) organizacji systemu ochrony zdrowia w Polsce.

III. WYMAGANE UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNE

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu specjalizacji z otorynolaryngologii dziecięcej wykaże się przedstawionymi poniżej umiejętnościami:

1. Otologia:

1) procedury diagnostyczne:

a) badanie kliniczne:

- otoskopia, w tym pneumatyczna,
- endoskopia,
- mikrootoskopia,

b) ocena słuchu:

- akumetria,
- badanie stroikami,
- audiometria tonalna,
- audiometria słowna,
- audiometria nadprogowa,
- audiometria impedancyjna,
- obiektywne testy badania słuchu, m.in. BERA (Brainstem Evoked Response Audiometry), ERA (Evoked Response Audiometry), OAE (Otoacoustic Emissions),
- metody, testy skriningowe (przesiewowe) – obiektywne i subiektywne,

c) ocena czynności narządu równowagi w zależności od wieku:

- oczopląs samoistny,
- oczopląs indukcyjny,
- oczopląs położeniowy,
- testy kaloryczne,
- metody behawioralne,
- elektronystagmografia – umiejętność interpretacji zapisu,
- testy obrotowe i test fotela wahadłowego,
- próby statyczne i dynamiczne (Unterbergera, Romberga i inne),
- posturografia,
- wideonystagmografia,

d) czynność nerwu twarzowego:

- testy: topodiagnostyczne, Schrimera, smakowe, odruch z mięśnia strzemiączkowego,
- testy neurofizjologiczne stymulacji nerwu VII,
- elektromiografia,

e) interpretacja badań obrazowych angiografii i innych;

2) procedury zachowawcze:

a) farmakoterapia, rehabilitacja czynnościowa:

- zapaleń ucha,
- głuchoty odbiorczej,
- szumów usznych,
- zawrotów głowy i zaburzeń równowagi,
- niedowładu i porażenia nerwu twarzowego,
- opieka pooperacyjna;

2. Rynologia:

1) procedury diagnostyczne:

- a) rynoskopia przednia i tylna,
- b) endoskopia (w tym fiberoskopia),
- c) mikroskopia: jam nosa, zatok, części nosowej gardła,
- d) samodzielne wykonanie lub interpretacja rynomometrii, testy transportu rzęskowego, badania węchu,
- e) znajomość zasad wykonania testów alergicznych (naskórkowych, śródskórnych, nosowych testów prowokacyjnych), cytologii nabłonka nosa,

testów eliminacyjnych,

f) diagnostyka obrazowa i interpretacja badań w zależności od wieku dziecka: USG, RTG, TK, MR, angiografii, scyntygrafii;

2) procedury zachowawcze:

- a) samodzielne leczenie reakcji anafilaktycznej,
- b) farmakoterapia chorób nosa i zatok przynosowych,
- c) znajomość zasad immunoterapii;

3. Krtań, tchawica, oskrzela:

1) procedury diagnostyczne:

- a) laryngoskopia pośrednia, bezpośrednia z użyciem optyki,
- b) mikrolaryngoskopia,
- c) tracheobronchoskopia – sztywnym i giętkim endoskopem,
- d) pobieranie wydzieliny/wymazu biopsji,
- e) stroboskopia krtani,
- f) spirometria (umiejętność interpretacji badań),
- g) pobieranie wydzieliny/wymazu z dróg oddechowych do badania bakteriologicznego i mikologicznego – BAL,
- h) zlecenie odpowiednich badań dodatkowych i ich interpretacja,
- i) interpretacja badań obrazowych;

2) procedury zachowawcze:

- a) farmakoterapia chorób krtani, tchawicy i oskrzeli,
- b) leczenie i inhalacje,
- c) leczenie i rehabilitacja foniatryczno-logopedyczna w wybranych chorobach dziecięcych;

4. Jama ustna, gardło, przełyk:

1) procedury diagnostyczne:

- a) ocena gardła przy użyciu lusterka, optyki, fiberoskopu oraz ocena palpacyjna,
- b) diagnostyka zespołu zaburzeń snu z bezdechami,
- c) diagnostyka zaburzeń smaku (gustometria),
- d) naso- i hypofaryngoskopia,
- e) ezofagoskopia, diagnostyka refluksu żołądkowo-przełykowego,
- f) biopsja guzów w/w okolicy,
- g) FEES – fiberoendoskopowa ocena zaburzeń połykania,

h) interpretacja badań radiologicznych;

2) procedury zachowawcze:

a) leczenie farmakologiczne,

b) rehabilitacja zaburzeń połykania;

5. Głowa i szyja:

1) procedury diagnostyczne:

a) badanie nerwów czaszkowych,

b) badanie czynności gruczołów ślinowych,

c) interpretacja badań obrazowych, badanie i różnicowanie stanów zapalnych, torbieli, nowotworów łagodnych (naczyniaków) i złośliwych w obrębie głowy i szyi;

2) leczenie zachowawcze:

a) leczenie farmakologiczne,

b) zachowawcze leczenie ran;

6. Onkologia

1) procedury diagnostyczne:

a) interpretacja uzyskanych wyników – obrazowych i histopatologicznych,

b) ocena stopnia zaawansowania klinicznego i ustalenie wskazań do leczenia chirurgicznego,

c) monitorowanie leczenia i jego efektów;

2) współpraca z onkologami dziecięcymi, patomorfologami, radiologami i radioterapeutami;

7. Pedaudiologia i foniatria dziecięca:

1) badania diagnostyczne w pedoaudiologii:

a) wykonywanie badań behawioralnych, akumetrycznych,

b) interpretacja badań psychofizycznych i wyników badań obiektywnych,

c) badania przesiewowe noworodków i niemowląt w:

– głuchocie wrodzonej związanej z: chorobami matki w czasie ciąży, uwarunkowaniami genetycznymi,

– głuchocie okołoporodowej (uraz okołoporodowy, niedotlenienie),

– głuchocie poporodowej (infekcje, urazy, leki ototoksyczne);

2) postępowanie lecznicze i rehabilitacyjne niedosłuchów:

a) wskazania do protezowania:

– aparatami słuchowymi na przewodnictwo powietrzne, kostne,

- aparatami zakotwiczonymi,
  - wszczepami ślimakowymi, pniowymi;
- 3) badania diagnostyczne w zaburzeniach głosu i mowy:
- a) ocena fizjologicznego rozwoju głosu i mowy,
  - b) diagnostyka obwodowych i ośrodkowych zaburzeń mowy,
  - c) zaburzenia i nieprawidłowości w rozwoju mowy (przyczyny i postępowanie),
  - d) zaburzenia artykulacji i płynności mowy,
  - e) zaburzenia głosu pochodzenia organicznego, czynnościowego i psychogenne,
  - f) diagnostyka różnicowa i postępowanie w zaburzeniach głosu u dzieci,
  - g) umiejętność oceny laryngoskopowej krtani,
  - h) interpretacja badania stroboskopowego krtani,
  - i) zasady postępowania w zaburzeniach głosu u dzieci.

IV. FORMY I METODY SZKOLENIA

A – Kursy specjalizacyjne

Uwaga: Lekarz uzyska zaliczenie tylko tych kursów, które zostały wpisane na prowadzoną przez CMKP listę kursów specjalizacyjnych, publikowaną corocznie na stronie internetowej CMKP: www.cmkp.edu.pl.

Czas trwania kursów jest określony w dniach i godzinach dydaktycznych, przy czym 1 godzina dydaktyczna trwa 45 minut. Łączny czas trwania poszczególnych zajęć dydaktycznych w trakcie jednego dnia kursu nie może przekraczać 8 godzin dydaktycznych.

Wybrane kursy specjalizacyjne mogą być realizowane w formie e-learningowej.

Kursy specjalizacyjne objęte programem specjalizacji są realizowane w dni robocze.

1.Kurs wprowadzający: „Wprowadzenie do specjalizacji w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej”

Cel kursu:

zapoznanie lekarza z podstawami dobrej praktyki lekarskiej, podstawami diagnostyki i postępowania terapeutycznego w chorobach otorynolaryngologicznych wieku

dziecięcego.

Zakres wiedzy:

- 1) wprowadzenie w problematykę, cele i obszar działania specjalności;
- 2) zadania, kompetencje i oczekiwane wyniki kształcenia specjalisty;
- 3) podstawy dobrej praktyki lekarskiej, w tym zasady praktyki opartej na rzetelnych i aktualnych publikacjach;
- 4) podstawy farmakoekonomiki;
- 5) formalnoprawne podstawy doskonalenia zawodowego lekarzy;
- 6) podstawy onkologii;
- 7) wprowadzenie do przedmiotów klinicznych objętych programem danego szkolenia specjalizacyjnego;
- 8) zagadnienia bezpieczeństwa w opiece zdrowotnej dotyczące bezpieczeństwa pacjentów i lekarzy.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne) w pierwszym roku odbywania szkolenia specjalizacyjnego.

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

2. Kurs: „Pedoaudiologia”

Cel kursu:

zapoznanie lekarza z podstawami dobrej praktyki lekarskiej, podstawami diagnostyki i postępowania terapeutycznego w chorobach otologicznych wieku dziecięcego.

Zakres wiedzy:

- 1) umiejętności badań behawioralnych, akumetrycznych;
- 2) interpretacja wyników badań obiektywnych słuchu (w tym badania przesiewowe noworodków i niemowląt);
- 3) etiopatogeneza głuchot dziecięcych;
- 4) właściwe postępowanie lecznicze i rehabilitacyjne w zaburzeniach słuchu (zasady protezowania) – w tym postępowanie w przewlekłym zapaleniu ucha środkowego z wysiękiem.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

3. Kurs: „Problemy rynologiczne wieku rozwojowego”

Cel kursu:

zapoznanie lekarza z podstawami dobrej praktyki lekarskiej, podstawami diagnostyki i postępowania terapeutycznego w chorobach rynologicznych wieku dziecięcego.

Zakres wiedzy:

- 1) różnice w budowie anatomicznej nosa, zatok przynosowych u dzieci w wieku rozwojowym;
- 2) zaburzenia drożności nosa i zasady kwalifikacji do operacji plastycznej przegrody nosa, nozdrzy tylnych;
- 3) wskazania do zabiegów w przewlekłych stanach zapalnych zatok oraz powikłaniach;
- 4) wskazania do funkcjonalnych endoskopowych operacji zatok;
- 5) podstawy chirurgii endoskopowej zatok.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

4. Kurs: „Endoskopia w laryngologii dziecięcej”

Cel kursu:

zapoznanie lekarza z podstawami dobrej praktyki lekarskiej, podstawami diagnostyki i postępowania terapeutycznego w chorobach otorynolaryngologicznych wieku dziecięcego z wykorzystaniem technik endoskopowych.

Zakres wiedzy:

- 1) wykonywanie zabiegów diagnostycznych i operacji endoskopowych w otorynolaryngologii dziecięcej ze szczególnym uwzględnieniem krtani

i tchawicy z uwagi na odmienności anatomiczne i fizjologiczne;

- 2) zapoznanie lekarza z instrumentarium, rodzajami direktoskopów, mikroskopu i optyk używanych do badań i operacji endoskopowych krtani.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

5. Kurs: „Foniatria dziecięca”

Cel kursu:

zapoznanie lekarza z podstawami dobrej praktyki lekarskiej, podstawami diagnostyki i postępowania terapeutycznego w chorobach krtani wieku dziecięcego.

Zakres wiedzy:

- 1) fizjologiczny rozwój głosu i mowy;
- 2) przyczyny i postępowanie w zaburzeniach rozwoju głosu i mowy;
- 3) zaburzenia artykulacji i płynności mowy;
- 4) diagnostyka i zasady postępowania w zaburzeniach głosu u dzieci;
- 5) zasady fonochirurgii.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

6. Kurs: „Onkologia w otorynolaryngologii dziecięcej”

Cel kursu:

zapoznanie lekarza z podstawami dobrej praktyki lekarskiej, podstawami diagnostyki i postępowania terapeutycznego w chorobach onkologicznych w zakresie głowy i szyi wieku dziecięcego.

Zakres wiedzy:

- 1) przedstawienie epidemiologii, diagnostyki i zasad postępowania

w nowotworach wieku dziecięcego;

- 2) ocena stopnia zaawansowania klinicznego i ustalenie wskazań do leczenia chirurgicznego;
- 3) uwzględnienie współpracy z onkologami, patologami, radiologami i radioterapeutami.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

7. Kurs atestacyjny (podsumowujący): „ Otorynolaryngologia dziecięca”

Przed przystąpieniem do realizacji programu kursu atestacyjnego organizator kursu jest zobowiązany do przeprowadzenia kolokwium sprawdzającego wiedzę nabytą w trakcie szkolenia specjalizacyjnego. Zakres wiedzy obejmuje kursy specjalizacyjne i staże zrealizowane w ramach całego szkolenia specjalizacyjnego.

Cel kursu:

poszerzenie i podsumowanie wiedzy w zakresie otorynolaryngologii dziecięcej, ze szczególnym uwzględnieniem najnowszych osiągnięć w poszczególnych dziedzinach, zapoznanie słuchaczy z formą egzaminu specjalizacyjnego.

Zakres wiedzy:

- 1) diagnostyka i leczenie najczęstszych chorób uszu, nosa, gardła oraz krtani u dzieci;
- 2) postępowanie w urazach głowy i szyi u dzieci;
- 3) techniki operacyjne stosowane w otorynolaryngologii dziecięcej;
- 4) rehabilitacja w zaburzeniach głosu, mowy, słuchu oraz narządu równowagi u dzieci.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin dydaktycznych) w ostatnim roku odbywania szkolenia specjalizacyjnego przed przystąpieniem do PES.

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

B – Staże kierunkowe

Lekarz jest zobowiązany do odbycia niżej wymienionych staży. Czas trwania stażu podany jest w tygodniach i dniach roboczych w wymiarze czasu pracy 7 godzin 35 minut dziennie. Staż należy przedłużyć o każdy dzień nieobecności, w tym również o dni ustawowo wolne od pracy w danym roku.

1. Staż podstawowy w zakresie otorynolaryngologii dziecięcej

Cel stażu:

przygotowanie do samodzielnej pracy i spełniania zadań lekarza otolaryngologa dziecięcego, zapoznanie się lekarza z charakterem i specyfiką pracy w oddziale otorynolaryngologii dziecięcej, metodami diagnostycznymi i leczniczymi dostępnymi w leczeniu specjalistycznym oraz nabycie umiejętności praktycznych, przydatnych w dalszej, samodzielnej pracy.

Zakres wiedzy teoretycznej:

W czasie stażu lekarz powinien opanować wiedzę o rozpoznaniu i leczeniu chorób, którymi zajmuje się otorynolaryngologia dziecięca zgodnie z punktem II „Wymagana wiedza” programu specjalizacji, a w szczególności:

- 1) kliniki, patologii, kryteriów diagnostycznych, diagnostyki różnicowej, rokowania w przebiegu wad wrodzonych i genetycznie uwarunkowanych;
- 2) odrębności wieku dziecięcego w etiologii, patologii, diagnostyce i rokowaniach w przebiegu zapaleń, alergii, urazów i nowotworów;
- 3) niedoborów immunologicznych i zaburzeń metabolicznych, stanów predysponujących i wpływających na przebieg chorób w zakresie otorynolaryngologii wieku rozwojowego;
- 4) zasad postępowania i kwalifikacji do leczenia wad wrodzonych, zapaleń, urazów i nowotworów struktur w obrębie głowy i szyi;
- 5) zasad i technik leczenia chirurgicznego chorób z zakresu głowy i szyi z uwzględnieniem specyfiki wieku rozwojowego;
- 6) wskazań i możliwości leczenia zachowawczego i rehabilitacji w zakresie głowy i szyi;
- 7) opieki pooperacyjnej, zasad kontroli i leczenia ewentualnych powikłań;
- 8) podstaw diagnostyki laboratoryjnej użytecznej w otorynolaryngologii dziecięcej.

Zakres umiejętności praktycznych:

W czasie stażu lekarz asystuje i wykonuje zabiegi oraz powinien uzyskać umiejętności praktyczne, którymi zajmuje się otorynolaryngologia dziecięca, jak również powinien nabyć umiejętność postępowania w powikłaniach po operacjach w obrębie narządów głowy i szyi. Lekarz powinien także posiadać umiejętność wykonywania zabiegów zgodnie z tabelą w punkcie C „Szkolenie umiejętności wykonywania zabiegów i procedur medycznych”, a w szczególności:

- 1) zabiegi wykonywane w zakresie ucha zewnętrznego: ciała obce, uszkodzenia pourazowe, krwawienia, korekcje małżowiny;
- 2) zabiegi wykonywane w zakresie ucha środkowego: paracenteza, drenaż jam bębenkowych, myringoplastyka, antromastoidektomia, operacje tympanoplastyczne;
- 3) zabiegi w jamie nosa: polipektomia, tamponady;
- 4) zabiegi rusztowania kostno-chrzęstnego nosa – rynoplastyka;
- 5) zabiegi obejmujące zatoki przynosowe, mini-FESS (Functional Endoscopic Sinus Surgery), sinusoskopia;
- 6) zabiegi na częściach miękkich twarzoczaszki;
- 7) laryngoskopia bezpośrednia, mikrolaryngoskopia, pobieranie materiału do badania;
- 8) usuwanie brodawczaków, polipów;
- 9) ezofagoskopia diagnostyczna i/lub usunięcie ciała obcego;
- 10) adenotomia;
- 11) tonsillotomia i tonsillektomia;
- 12) nacięcie ropnia okołomigdałkowego i/lub pozagardłowego;
- 13) zabiegi przy zmianach pourazowych, zapalnych, wrodzonych, również w obrębie jamy ustnej;
- 14) zabiegi nacięcia ropni i ropowicy szyi, usunięcia nowotworów niezłośliwych szyi, usunięcia torbieli bocznych i środkowych szyi, przetok, uszkodzeń pourazowych części miękkich szyi;
- 15) zabiegi na drogach chłonnych szyi – pobranie węzła.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika specjalizacji):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;

- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika specjalizacji wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 161 tygodni (805 dni roboczych).

Miejsce stażu: oddział otorynolaryngologii dziecięcej, który posiada akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej.

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: oddział otorynolaryngologii dziecięcej będący miejscem odbywania stażu podstawowego.

2. Staż kierunkowy w zakresie chirurgii plastycznej – wady rozszczepowe części twarzowej czaszki

Cel stażu:

zapoznanie się z zasadami postępowania w zakresie chirurgii plastycznej, rekonstrukcyjnej i estetycznej, w szczególności: posługiwania się technikami płatowymi i przeszczepiania tkanek w obrębie głowy i szyi, wykonywania operacji korekcyjnych pourazowych i wrodzonych zniekształceń nosa, małżowin usznych, chirurgicznego leczenia wad rozwojowych czaszki twarzowej, wargi górnej, podniebienia i małżowin usznych oraz wykonywania operacji estetycznych nosa, małżowin usznych, twarzy i szyi, a ponadto współdziałanie w leczeniu rozszczepów wargi górnej i podniebienia ze specjalistami innych dziedzin medycyny.

Zakres wiedzy teoretycznej i praktycznej:

Etiopatogeneza najczęściej spotykanych wad w obrębie twarzy, zapoznanie się z metodami operacyjnymi rozszczepów wargi, podniebienia miękkiego i twardego oraz zasadami postępowania z dziećmi z tymi wadami przed zabiegiem i po zabiegu.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej i praktycznej objętej programem stażu.

Czas trwania stażu: 2 tygodnie (10 dni roboczych).

Miejsce stażu: oddział chirurgii plastycznej, który posiada akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie chirurgii plastycznej przyjmujący dzieci lub ww. stażu.

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: w miejscu odbywania stażu kierunkowego.

3. Staż kierunkowy w zakresie operacji poprawiających słuch

Cel stażu:

zapoznanie się i zwrócenie szczególnej uwagi na operacje poprawiające słuch w zaburzeniach przewodnictwa powietrznego oraz niedosłuchu odbiorczym u dzieci.

Zakres wiedzy teoretycznej i praktycznej:

Lekarz w czasie stażu powinien zapoznać się z metodami operacyjnymi ucha, które przeprowadza się w okresie rozwojowym, diagnostyką niedosłuchów odbiorczych i przewodzeniowych oraz z wyborem właściwej metody operacyjnej.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej i praktycznej objętej programem stażu.

Czas trwania stażu: 1 tydzień (5 dni roboczych).

Miejsce stażu: oddział otorynolaryngologii dziecięcej, który posiada akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej lub ww. stażu.

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: w miejscu odbywania stażu kierunkowego.

4. Staż kierunkowy w zakresie neonatologii

Cel stażu:

opanowanie wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych w diagnozowaniu, profilaktyce i leczeniu chorób noworodka. Opieka kliniczna powinna obejmować rutynowe zastosowanie specjalistycznych metod diagnostycznych i terapeutycznych.

Zakres wiedzy teoretycznej:

Lekarz w czasie stażu powinien zapoznać się z grupami ryzyka – odnośnie zaburzeń słuchu, z najczęściej występującymi wadami u noworodków w obrębie górnych i dolnych dróg oddechowych, występowania nagłej duszności u noworodków.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) intubacja noworodka;

- 2) direktoskopia krtani noworodka.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 1 tydzień (5 dni roboczych).

Miejsce stażu: oddział neonatologii, który posiada akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie neonatologii lub ww. stażu.

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: w miejscu odbywania stażu kierunkowego.

5. Staż kierunkowy w zakresie intensywnej opieki medycznej

Cel stażu:

nabycie wiedzy dotyczącej podstaw anestezjologii i intensywnej terapii, w szczególności: okołoperacyjnej opieki nad pacjentem, postępowania ratownicze w stanach nagłego zagrożenia życia z wykonywaniem czynności resuscytacyjnych, diagnostyki i leczenia bólu ostrego oraz przewlekłych zespołów bólowych.

Zakres wiedzy teoretycznej:

W czasie stażu lekarz powinien opanować wiedzę potrzebną do prowadzenia dziecka z niewydolnością oddechową oraz zaznajomić się z problemami dziecka przyjętego na OIOM pod względem wydolności układu oddechowego oraz z następstwami przedłużonej intubacji, wpływem rurki intubacyjnej na stan błony śluzowej krtani i tchawicy.

Zakres umiejętności praktycznych:

Lekarz powinien zdobyć umiejętności intubacji i prowadzenia oddechu zastępczego u dziecka.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 2 tygodnie (10 dni roboczych).

Miejsce stażu: oddział, który posiada akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie intensywnej terapii lub anestezjologii i intensywnej terapii przyjmujący dzieci lub ww. stażu.

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: w miejscu odbywania stażu kierunkowego.

6. Staż kierunkowy w zakresie chirurgii szczękowo-twarzowej

Cel stażu:

zapoznanie się z zasadami postępowania w złamaniach szkieletu twarzowej części czaszki, postępowania leczniczego w złamaniach oczodołu i złamaniach nosowo-oczodołowych i wtórnych operacjach korekcyjnych po złamaniach oczodołu, zasadami leczenia zespołowego nowotworów złośliwych twarzowej części czaszki oraz szyi, postępowania leczniczego w zeszywnieniu i dysfunkcji stawów skroniowo-żuchwowych oraz postępowania w leczeniu wrodzonych zniekształceń kości twarzowej części czaszki.

Zakres wiedzy teoretycznej:

Zapoznanie się ze specyfiką chirurgii twarzoczaszki i żuchwy.

Zakres umiejętności praktycznych:

Lekarz asystuje lub wykonuje pod nadzorem specjalisty chirurga zabiegi z zakresu chirurgii szczękowo-twarzowej wskazane przez kierownika stażu:

- 1) rekonstrukcje pourazowe oczodołu i zatok przynosowych;
- 2) leczenie guzów masywu szczękowo-sitowego i zatok czołowych z dostępu endoskopowego i zewnętrznego;
- 3) repozycja złamania łuku jarzmowego;
- 4) chirurgia dróg łzowych;
- 5) postępowanie chirurgiczne po urazach części twarzowej czaszki i szyi.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 4 tygodnie (20 dni roboczych).

Miejsce stażu: oddział chirurgii szczękowo-twarzowej, który posiada akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie chirurgii szczękowo-twarzowej przyjmujący dzieci lub ww. stażu.

Miejsce realizacji dyżurów medycznych: w miejscu odbywania stażu kierunkowego.

C – Szkolenie umiejętności wykonywania zabiegów i procedur medycznych

Oznaczenie procedur:

Kod A – wykonywanie samodzielne z asystą lub pod nadzorem kierownika specjalizacji albo lekarza specjalisty przez niego wyznaczonego (liczba)

Kod B – w których lekarz uczestniczy jako pierwsza asysta (liczba)

Wykaz i liczba zabiegów oraz procedur medycznych, które obowiązują lekarza w trakcie realizacji stażu podstawowego:

Zabiegi/procedury medyczne	kod A	kod B
1. myringoplastyka	6	0
2. usunięcie ciała obcego, polipa z ucha	15	0
3. postępowanie w urazach ucha zewnętrznego i środkowego	10	0
4. usunięcie kostniaka przewodu słuchowego zewnętrznego	3	0
5. antrotomia	3	0
6. antromastoidektomia	3	0
7. techniki operacyjne w leczeniu przewlekłego zapalenia ucha z ziarniną lub perlakiem	0	5
8. przecięcie części przedsionkowej nerwu przedsionkowo-ślimakowego	0	1
9. leczenie chirurgiczne nerwiaka nerwu VIII	0	2
10. operacje przetok przeduszných	5	0
11. tamponada przednia i tylna, koagulacja naczyń	8	0
12. ciała obce nosa – usuwanie	9	0
13. ropień przegrody nosa – nacięcie i drenaż	3	0

Program modułu specjalistycznego w zakresie otorynolaryngologii dziecięcej dla lekarzy, którzy zrealizowali i zaliczyli moduł podstawowy w zakresie otorynolaryngologii

14. urazy nosa – nastawienie (repozycja) złamań nosa	10	0
15. punkcja, płukanie i endoskopia zatok	5	0
16. septoplastyka	3	0
17. chirurgia małżowin nosowych	2	0
18 leczenie powikłań oczodołowych zapalenia zatok przynosowych	0	2
19. chirurgia zatok sitowych, szczękowych i czołowych z dojścia zewnętrznego	0	2
20. septorynoplastyka	0	2
21. mini-FESS i FESS	0	3
22. chirurgia nozdrzy przednich	0	2
23. operacje przetok, torbieli grzbietu nosa	0	3
24. operacja niewykształconych nozdrzy tylnych	0	2
25. operacja Caldwell'a i Luca	0	3
26. tracheotomia u noworodka, niemowlęcia i małego dziecka	10	0
27. opieka nad dzieckiem tracheotomowanym (wymiana rurki, usuwanie ziarniny itp.)	10	0
28. dekaniulacja, zamknięcie tracheotomii	3	0
29. mikrochirurgia krtani z biopsją krtani, tchawicy, oskrzeli	2	0
30. usuwanie ciał obcych z dróg oddechowych	5	0
31. leczenie nowotworów, m.in. brodawczakowatość krtani	0	3
32. fonochirurgia	0	2
33. usuwanie ciał obcych przełyku	3	0
34. nacinanie krótkiego wędzidełka	20	0
35. plastyka dna jamy ustnej	3	0
36. operacje żabki, torbieli zarodkowych	3	0
37. usuwanie kamieni gruczołów ślinowych z dojścia przez jamę ustną	4	0
38. adenotomia i tonsillektomia i jej modyfikacje	40	0
39. znajomość sposobów tamowania krwawień po zabiegach na migdałkach	15	0
40. pobieranie materiału do badań histopatologicznych	20	0

Program modułu specjalistycznego w zakresie otorynolaryngologii dziecięcej dla lekarzy, którzy zrealizowali i zaliczyli moduł podstawowy w zakresie otorynolaryngologii

41. chirurgia guzów części nosowej gardła (m.in. angiofibroma)	0	2
42. chirurgia guzów nowotworowych jamy ustnej i gardła	0	2
43. leczenie operacyjne dużych guzów pochodzenia naczyniowego (naczyniaki krwionośne i limfatyczne wieku rozwojowego)	0	3
44. leczenie nowotworów złośliwych głowy i szyi	0	2
45. nacinanie ropni i ropowic szyi	5	0
46. zaopatrzenie ran	10	0
47. znieczulenie miejscowe i nasiękowe	20	0
48. leczenie operacyjne przetok i torbieli bocznych i środkowych szyi, operacje ślinianek: podżuchwowej i podjęzykowej	0	5
49. chirurgiczne leczenie niezłośliwych guzów głowy i szyi	0	5
Łącznie	258	51

Procedury obowiązkowe do wykonania w trakcie odbywania staży kierunkowych nie podlegają rozliczeniu w Elektronicznej Karcie Specjalizacji. Zaliczenie całości stażu oznacza zaliczenie wymaganych programem stażu operacji, zabiegów oraz procedur medycznych.

*Wykaz i liczba zabiegów oraz procedur medycznych, które obowiązują lekarza w trakcie realizacji **staży kierunkowych**:*

Zabiegi/procedury medyczne	kod A	kod B
1. korekcja zaburzeń rozwojowych – malformacji małżowiny usznej, przewodu słuchowego zewnętrznego, ucha środkowego	0	3
2. pourazowe operacje naprawcze ucha zewnętrznego i środkowego	0	3
3. rekonstrukcja przegrody nosa po nacięciu ropnia z umiejętnością pobrania materiału do rekonstrukcji	0	2
4. chirurgia wad wrodzonych: rozszczep wargi i podniebienia, przerost języka	0	3
5. rekonstrukcje plastyczne w obrębie głowy i szyi (płaty	0	2

mikronaczyniowe, płaty mięśniowo-powięziowe i mięśniowo-skórne)		
6. chirurgia plastyczna rekonstrukcyjna	0	3
7. tympanopunkcja, myringotomia z założeniem drenażu wentylacyjnego	15	0
8. tympanoplastyka z rekonstrukcją łańcucha kosteczek	0	1
9. implanty ucha środkowego	0	1
10. implanty słuchowe na przewodnictwo kostne	0	1
11. implanty ślimakowe i pniowe	0	1
12. intubacja dotchawicza dziecka	7	0
13. rekonstrukcje pourazowe oczodołu i zatok przynosowych	0	1
14. leczenie guzów masywu szczękowo-sitowego i zatok czołowych z dostępu endoskopowego i zewnętrznego	0	1
15. repozycja złamania łuku jarzmowego	0	1
16. chirurgia dróg łzowych	0	1
17. postępowanie chirurgiczne po urazach części twarzowej czaszki i szyi	0	3
Łącznie	22	27

D – Pełnienie dyżurów medycznych

Lekarz pełni dyżury medyczne w wymiarze przeciętnie 10 godzin 5 minut na tydzień lub wykonuje pracę w systemie zmianowym lub równoważnym czasie pracy, w maksymalnym czasie pracy dopuszczonym w przepisach o działalności leczniczej, tj. w wymiarze przeciętnie 48 godzin na tydzień, w tym dyżur medyczny, w przyjętym okresie rozliczeniowym.

Lekarz może pełnić towarzyszące lub samodzielne dyżury medyczne. Kierownik specjalizacji w porozumieniu z kierownikiem podmiotu lub komórki organizacyjnej tego podmiotu wyraża, za pomocą SMK, zgodę na pełnienie samodzielnych dyżurów medycznych przez lekarza odbywającego szkolenie specjalizacyjne.

W przypadku dyżurów medycznych odbywanych w trakcie stażu kierunkowego, lekarzowi przysługuje możliwość wyboru miejsca odbywania dyżurów. Lekarz może odbywać dyżury medyczne w jednostce prowadzącej szkolenie specjalizacyjne lub

w jednostce prowadzącej staż kierunkowy. Decyzję w tym zakresie lekarz podejmuje w porozumieniu z kierownikiem specjalizacji.

Przebieg i organizacja dyżurów medycznych odbywa się na zasadach określonych w przepisach ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty.

E – Samokształcenie

Lekarz jest zobowiązany do ciągłego i aktywnego samokształcenia w celu pogłębiania swojej wiedzy, śledzenia postępów w dziedzinie transfuzjologii klinicznej, a w szczególności korzystania z polecanych pozycji piśmiennictwa, uczestniczenia w posiedzeniach edukacyjnych towarzystw naukowych, napisania publikacji i udziału w innych formach samokształcenia wskazanych przez kierownika specjalizacji.

1. Studiowanie piśmiennictwa

Lekarz powinien korzystać z aktualnych podręczników i z czasopism naukowych z zakresu otorynolaryngologii dziecięcej wskazanych przez konsultanta krajowego, a także z innych źródeł wiedzy wskazanych przez kierownika specjalizacji.

2. Udział w działalności edukacyjnej

Lekarz powinien uczestniczyć w wydarzeniach edukacyjnych: konferencjach, seminariach, warsztatach, posiedzeniach naukowych organizowanych przez Polskie Towarzystwo Otolaryngologów Dziecięcych oraz przedstawić podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej zorganizowanej przez Polskie Towarzystwo Otolaryngologów Dziecięcych referatu/doniesienia dotyczące zagadnień otolaryngologii dziecięcej, a także uczestniczyć w innych wydarzeniach edukacyjnych organizowanych przez instytucje działające w zakresie ochrony zdrowia.

3. Przygotowanie publikacji

Lekarz jest zobowiązany do napisania pracy naukowej opublikowanej w recenzowanym czasopiśmie medycznym, której lekarz jest autorem lub współautorem, lub pracy poglądowej – na temat objęty programem specjalizacji.

4. Dodatkowe dni na samokształcenie

Lekarzowi odbywającemu kształcenie specjalizacyjne przysługuje od dnia 1 stycznia

2019 r., 6 dni rocznie na samokształcenie, przeznaczonych na udział w konferencjach, kursach naukowych, kursach doskonalących i innych szkoleniach, związanych bezpośrednio z realizowaną przez lekarza dziedziną szkolenia specjalizacyjnego, zgodnie z wyborem i potrzebami edukacyjnymi lekarza. Termin i sposób wykorzystania przez lekarza dodatkowych dni na samokształcenie wskazuje w uzgodnieniu z lekarzem kierownikiem specjalizacji poprzez odpowiednie skrócenie innych obowiązkowych elementów szkolenia specjalizacyjnego. Skrócenie to nie może dotyczyć kursów specjalizacyjnych a jedynie stażu podstawowego lub staży kierunkowych, przy czym wszystkie elementy szkolenia specjalizacyjnego (staże) muszą być zrealizowane i zaliczone. Kierownik specjalizacji w pierwszej kolejności decyduje o odpowiednim skróceniu czasu trwania stażu podstawowego, a jedynie w przypadku braku takiej możliwości odpowiednio skraca czas trwania staży kierunkowych, przy czym staż kierunkowy nie może ulec skróceniu o więcej niż połowę czasu trwania przewidzianą programem specjalizacji. Dodatkowe dni na samokształcenie niewykorzystane w danym roku specjalizacji nie przechodzą na kolejne lata szkolenia specjalizacyjnego.

V. OCENA WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH

1. Sprawdziany i kolokwia z wiedzy teoretycznej

Lekarz jest zobowiązany do:

- 1) zaliczenia sprawdzianu lub kolokwium na zakończenie każdego kursu specjalizacyjnego z zakresu wiedzy objętej programem kursu (u kierownika kursu);
- 2) zaliczenia kolokwium na zakończenie każdego stażu z zakresu wiedzy objętej programem stażu (u kierownika stażu/kierownika specjalizacji).

2. Bieżąca ocena oraz sprawdzian umiejętności praktycznych

Kierownik specjalizacji lub kierownik stażu dokonuje bieżącej oceny umiejętności praktycznych nabywanych przez lekarza, w czasie poszczególnych staży.

Lekarz jest zobowiązany do zaliczenia sprawdzianu z umiejętności praktycznych (objętych programem stażu), tj. zaliczenie przez lekarza zabiegów i procedur medycznych wykonanych samodzielnie z asystą lub pod nadzorem kierownika specjalizacji albo lekarza specjalisty przez niego wyznaczonego (kod A) lub

Program modułu specjalistycznego w zakresie otorynolaryngologii dziecięcej dla lekarzy, którzy zrealizowali i zaliczyli moduł podstawowy w zakresie otorynolaryngologii

zabiegów i procedur medycznych, w których lekarz uczestniczy jako pierwsza asysta (kod B). Zaliczenie zostaje odnotowane w Elektronicznej Karcie Specjalizacji.

3. Ocena pracy naukowej lub pogładowej

Kierownik specjalizacji ocenia przygotowane przez lekarza opracowanie teoretyczne objęte programem specjalizacji: pracę naukową lub pogładową.

VI. CZAS TRWANIA MODUŁU SPECJALISTYCZNEGO

Czas trwania modułu specjalistycznego w zakresie otorynolaryngologii dziecięcej dla lekarzy, którzy zrealizowali i zaliczyli moduł podstawowy w zakresie otorynolaryngologii wynosi 4 lata.

Przebieg szkolenia specjalizacyjnego			
Nr kursu	Kursy specjalizacyjne:	Czas trwania	
		liczba tygodni	liczba dni roboczych
1.	Kurs wprowadzający: „Wprowadzenie do specjalizacji w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej”	0,6	3
2.	Kurs: „Pedoaudiologia”	0,6	3
3.	Kurs: „Problemy rynologiczne wieku rozwojowego”	0,6	3
4.	Kurs: „Endoskopia w laryngologii dziecięcej”	0,6	3
5.	Kurs: „Foniatryka dziecięca”	0,6	3
6.	Kurs: „Onkologia w otorynolaryngologii dziecięcej”	0,6	3
7.	Kurs atestacyjny (podsumowujący): „Otorynolaryngologia dziecięca”	1	5
Łącznie czas trwania kursów specjalizacyjnych		4 tyg. i 3 dni	23
Nr	Stáže kierunkowe:	Czas trwania	

Program modułu specjalistycznego w zakresie otorynolaryngologii dziecięcej dla lekarzy, którzy zrealizowali i zaliczyli moduł podstawowy w zakresie otorynolaryngologii

stażu		liczba tygodni	liczba dni roboczych
1.	Staż podstawowy w zakresie otorynolaryngologii dziecięcej	161	805
2.	Staż kierunkowy w zakresie chirurgii plastycznej – wady rozszczepowe części twarzowej czaszki	2	10
3.	Staż kierunkowy w zakresie operacji poprawiających słuch	1	5
4.	Staż kierunkowy w zakresie neonatologii	1	5
5.	Staż kierunkowy w zakresie intensywnej opieki medycznej	2	10
6.	Staż kierunkowy w zakresie chirurgii szczękowo-twarzowej	4	20
Łącznie czas trwania staży kierunkowych		171 tyg.	855
Samokształcenie		0.8	4
Łącznie czas trwania kształcenia specjalizacyjnego		176 tyg. i 2 dni	882
Urlopy i dni wolne od pracy:		Czas trwania	
		liczba tygodni	liczba dni roboczych
Urlop szkoleniowy na przygotowanie i przystąpienie do PES		1 tydz. i 1 dzień	6
Urlopy wypoczynkowe		20 tyg. i 4 dni	104
Dni ustawowo wolne od pracy		10 tyg. i 2 dni	52
Łącznie czas trwania szkolenia specjalizacyjnego		208 tyg. i 4 dni	1044
Dodatkowe dni na samokształcenie (6 dni w każdym roku specjalizacji) przeznaczone na udział w konferencjach, kursach naukowych i doskonalących i innych szkoleniach		24	

w danej dziedzinie specjalizacji do wyboru lekarza	
--	--

VII. PAŃSTWOWY EGZAMIN SPECJALIZACYJNY

Szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej kończy się Państwowym Egzaminem Specjalizacyjnym, złożonym z egzaminu testowego i egzaminu ustnego:

- 1) egzamin testowy stanowi zbiór pytań z zakresu wymaganej wiedzy określonej w programie specjalizacji, zawierających pięć wariantów odpowiedzi, z których tylko jeden jest prawidłowy;
- 2) egzamin ustny zawiera pytania problemowe, dotyczące wymaganej wiedzy określonej w programie specjalizacji.

Załącznik do programu specjalizacji w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej

STANDARDY AKREDYTACYJNE PODMIOTÓW SZKOLĄCYCH

– warunki, jakie musi spełnić jednostka w celu zapewnienia realizacji programu specjalizacji w dziedzinie otorynolaryngologii dziecięcej

Podmiot prowadzący szkolenie specjalizacyjne jest zobowiązany spełnić poniższe standardy akredytacyjne:

1. *W zakresie prowadzenia działalności odpowiadającej profilowi szkolenia specjalizacyjnego:*
  - a) posiadanie w swojej strukturze organizacyjnej oddziału otorynolaryngologii dziecięcej lub innej komórki organizacyjnej posiadającej status podmiotu wykonującego działalność leczniczą, potwierdzoną w Księdze Rejestrowej właściwym kodem charakteryzującym specjalność komórki organizacyjnej zakładu leczniczego, posiadanie łóżek przeznaczonych dla pacjentów, którym udziela się świadczeń zdrowotnych z zakresu specjalizacji będącej przedmiotem wniosku. Podstawą uzyskania akredytacji jest wykonywanie zabiegów i procedur wskazanych w stażu podstawowym.

2. *W zakresie zapewnienia warunków organizacyjnych umożliwiających realizację programu specjalizacji i samokształcenia określonej liczbie lekarzy:*
  - a) posiadanie odpowiedniego pomieszczenia dydaktycznego, wyposażonego w sprzęt audiowizualny, dostęp do Internetu oraz podstawowe podręczniki i czasopisma naukowe z zakresu objętego programem specjalizacji.

3. *W zakresie zapewnienia pełnienia nadzoru nad jakością szkolenia specjalizacyjnego:*
  - a) posiadanie komisji lub powołanie osoby odpowiedzialnej za ocenę jakości szkolenia, organizowanie cyklicznych spotkań z lekarzami odbywającymi szkolenie specjalizacyjne, przyjmowanie i analizowanie zgłaszanych przez lekarzy uwag dotyczących problemów w realizacji ww. szkolenia.

4. *W zakresie zapewnienia monitorowania dokumentacji szkolenia specjalizacyjnego danego lekarza:*
  - a) okresowa kontrola kart szkolenia specjalizacyjnego oraz indeksów wykonanych zabiegów i procedur medycznych lekarzy odbywających szkolenie specjalizacyjne,
  - b) weryfikacja terminowości odbywania i zaliczania kursów specjalizacyjnych, staży kierunkowych oraz wykonywania zabiegów i procedur medycznych objętych programem specjalizacji, dokonywana przez komisję lub osobę odpowiedzialną za ocenę jakości szkolenia.

5. *W zakresie zapewnienia odpowiedniej kadry:*
  - a) posiadanie kadry specjalistów, którzy mogą pełnić funkcję kierownika specjalizacji.

6. *W zakresie zapewnienia sprzętu i aparatury niezbędnych do realizacji programu specjalizacji:*
  - a) posiadanie sprzętu i aparatury niezbędnych do realizacji świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego w trybie hospitalizacji o profilu: otorynolaryngologia dla dzieci - zgodnie z przepisami regulującymi zasady realizacji świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego.

7. *W zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych umożliwiających zrealizowanie programu specjalizacji określonej liczbie lekarzy:*
  - a) udzielanie specjalistycznych świadczeń zdrowotnych w zakresie otorynolaryngologii dziecięcej,
  - b) wykonywanie zabiegów i procedur odpowiedniego rodzaju, w zakresie i liczbie umożliwiającej wszystkim lekarzom odbywającym szkolenie specjalizacyjne, w danej jednostce, realizację programu specjalizacji, w tym wykonanie zabiegów i procedur medycznych określonych w programie specjalizacji, (70 procedur rocznie w przeliczeniu na jednego specjalizującego się lekarza – 15 procedur z zakresu ucha, 10 procedur z zakresu nosa i zatok przynosowych, 10 procedur z zakresu krtani i tchawicy, 30 procedur z zakresu gardła, 5 procedur z zakresu szyi),
  - c) zapewnienie całodobowych świadczeń zdrowotnych,

- d) pełnienie całodobowego dyżuru lekarskiego,
- e) zapewnienie dostępu do oddziału anestezjologii i intensywnej terapii (OAIIT) dla dzieci lub łóżek intensywnej terapii dla dzieci w lokalizacji szpitala prowadzącego szkolenie w zakresie otolaryngologii dziecięcej,
- f) liczba hospitalizowanych pacjentów nie mniejsza niż 400 rocznie,
- g) podpisanie umów z jednostkami akredytowanymi na realizację staży kierunkowych określonych w programie specjalizacji, których jednostka nie zapewnia w ramach swojej struktury organizacyjnej.

8. *W zakresie zapewnienia lekarzom odbywającym szkolenie specjalizacyjne pełnienia dyżurów medycznych:*

- a) zapewnienie pełnienia dyżurów medycznych w wymiarze określonym w programie specjalizacji lub wykonywania pracy w systemie zmianowym lub równoważnym czasie pracy w maksymalnym czasie pracy dopuszczonym w przepisach o działalności leczniczej.